

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»**

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας:

**Η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι
την ΚΕΠΠΑ και την ΚΠΑΑ (Συνθήκη της Λισαβόνας)**

**Κυριάκος Α. Λαφιώτης
ΑΜ 3033201601021**

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κ. Μπότσιου
Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2017**

**MASTER PROGRAMME
«GOVERNANCE AND PUBLIC POLICIES»**

**Common foreign and security policy (CFSP) & The
Common Security and Defence Policy (CSDP). What role
do they have after the amending Treaty of Lisbon?**

Lafiotis kiriakos

S.N. 3033201601021

**SUPERVISOR: K. Mpotsiou
Korinthos, September 2017**

Περίληψη

Οι εξελίξεις που αφορούν στην εξωτερική πολιτική και άμυνα της Ευρώπης, μπροστά μάλιστα σε πλήθος απειλών στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να εκδηλωθούν κάθε στιγμή, σε οποιαδήποτε περιοχή της υφηλίου, όπως βεβαίως και στον δικό της χώρο, θα εξετασθούν στην εργασία αυτή. Θα μιλήσουμε για τις πρώτες προσπάθειες, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο για κοινή αμυντική πολιτική και για την εξέλιξη της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας από τη δημιουργία των πρώτων Κοινοτήτων μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στις εξελίξεις που επέφερε η Συνθήκη της Λισσαβόνας στο πεδίο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ, όσο και της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ), θετικές ή αρνητικές, μέσα δε από τη μελέτη τους, θα γίνει προσπάθεια να καταστεί όσο πιο εύκολα αντιληπτό εάν η Ευρώπη μπορεί να ασκήσει πρωταγωνιστικό και ουσιαστικό ρόλο στη σημερινή πραγματικότητα όπως βεβαίως στο αμέσως αλλά και στο απώτερο μέλλον.

Abstract

Developments in Europe's foreign policy and defense, in the face of a multitude of threats to the globalized world that can occur at any moment in any region of the world, as well as in its own area, will be addressed in this essay. We will talk about the first efforts, after the Second World War, for a common defense policy and the development of foreign policy and defense since the creation of the first Communities to date. Particular attention will be paid to developments in the Common Foreign and Security Policy of the EU and to the Common Foreign and Security Policy (CFSP), whether positive or negative, through the study of the Lisbon Treaty, an effort will be made to make it as easy to see if Europe can play a leading and essential role in today's reality as of course in the immediate but also distant future.

Περίληψη	3
Abstract	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ιστορική διαδρομή	7
1.1. Εισαγωγή	7
1.2. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ασφάλεια. Ιστορική αναδρομή μέχρι την Συνθήκη του Μάαστριχτ	8
1.2.1. Συνθήκη Βρυξελλών	10
1.2.2. Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα	11
1.2.3. Σχέδιο FOUCHET	13
1.2.4. Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασίας	14
1.2.5. Διακήρυξη της Ρώμης	15
1.2.6. Πλατφόρμα της Χάγης	16
1.2.7. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (Η θέσπιση του Που Πυλώνα)	16
1.3. Δημιουργία ΚΕΠΠΑ, λόγοι ανάπτυξής της και η εξέλιξή της μέχρι τη ΣΕΕ.	17
1.4. Κοινές θέσεις και Δράσεις	18
1.5. ΚΕΠΠΑ από το Μάαστριχτ στη Λισαβόνα	19
1.5.1. Συνθήκη Άμστερνταμ	20
1.5.2. Σύνοδος St. Malo (1998)	21
1.5.3. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κολωνίας	21
1.5.4. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι	21
1.5.5. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα	22
1.5.6. Συνθήκη της Νίκαιας (Δεκ.2000)	22
1.5.7. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λάακεν (Δεκ.2001)	23
1.6. Συμπεράσματα	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Συνθήκη της Λισαβόνας & ΚΠΑΑ	23
2.1. Γενικά	23
2.2. Αλλαγές που επήλθαν στην ΚΠΑΑ με την Συνθήκη	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Όργανα λήψης αποφάσεων και ο ρόλος αυτών	26
3.1. Γενικά	25
3.1.1. Κύρια Όργανα	26
3.1.2. Όργανα πολιτικής και στρατιωτικής φύσεως	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Διεθνές Περιβάλλον & Προβλήματα - Προτάσεις. Σχέσεις Ε.Ε./ΚΠΑΑ με ΗΠΑ/ΝΑΤΟ	29

4.1. Διεθνές Περιβάλλον & Προβλήματα	29
4.2. Προτάσεις	31
4.3 Σχέσεις Ε.Ε. με ΝΑΤΟ Προοπτικές	32
4.4 Συμπεράσματα	35
ΣΥΝΟΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ιστορική διαδρομή

1.1. Εισαγωγή

Οι διαδοχικές φάσεις διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η πορεία προς την ολοκλήρωσή της, επέκτειναν και το πεδίο δράσης των εξωτερικών της σχέσεων. Σε συνδυασμό με το ιστορικό γεγονός της κατάρρευσης του διπολικού συστήματος, πιεστικά θα λέγαμε την οδήγησαν στην αναζήτηση τρόπων αναβάθμισης και ενοποίησης της εξωτερικής πολιτικής της. Οι διαδικασίες δεν υπήρξαν ούτε απλές ούτε εύκολες. Οι αποκλίσεις μεταξύ των κρατών – μελών στα περισσότερα ζητήματα υπήρξαν μεγάλες και οι αντιπαραθέσεις πολλές φορές έντονες. Η διαφορετική στάση τους, στο ζήτημα της ταχύτητας της εξέλιξης των διαδικασιών υπήρξε το κυριότερο πρόβλημα. Κάποια από αυτά επιζητούσαν μια γρήγορη πορεία προς μια νέα ομοσπονδοποιημένη Ευρώπη, ενώ άλλα επιβράδυναν ή κωλυσιεργούσαν. Κάτι αντίστοιχο ίσχυσε και στην εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προσπάθειες για συνεννόηση στα μεγάλα διεθνή προβλήματα που προέκυπταν, γίνονταν συνεχώς. Συνεδριάσεις και διαβουλεύσεις επιτροπών και συμμετοχή διπλωματικών υπαλλήλων ήταν συχνότατο φαινόμενο, χωρίς όμως να υπάρχει συγκεκριμένο πλαίσιο κανόνων, με σαφείς στόχους και αναφορές σε «κοινή εξωτερική πολιτική». Η φράση «κοινή εξωτερική πολιτική» ακόμα και ως αναφορά παρέμενε ταμπού. Η κατάσταση άρχισε να εμφανίζει νέα δυναμική, μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (7 Φεβρουαρίου 1992), όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση, προέβαλε και δικές της θέσεις, ως ισχυρός οικονομικός παίχτης, για διεθνή ζητήματα, όπως συρράξεις, καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κλπ. Υπ' αυτές τις συνθήκες δημιουργήθηκε ένα θεσμικό πλαίσιο που καθόριζε τα συγκεκριμένα πρότυπα και τις επιλογές δράσης μιας δύναμης που μέχρι τότε δεν είχε στρατιωτική παρουσία η ΚΕΠΠΑ (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας). Σ' αυτό το στάδιο πρέπει να σημειωθεί ότι η ΚΕΠΠΑ, άρχισε να δίνει σχήμα σε προθέσεις διαβούλευσης, συνεργασίας και συνεννόησης χωρίς όμως την παρουσία ιδιαίτερου πλαισίου λήψης αποφάσεων, που να υποχρεώνει τα κράτη μέλη, όχι μόνο να αποφασίσουν αλλά και να υλοποιήσουν πολιτικές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός από κοινότητα οικονομικής ανάπτυξης εκπέμπει και προωθεί αξίες και ιδέες σύμφωνα με τις οποίες ο πολίτης κατέχει κεντρική θέση. Στόχοι της ΚΕΠΠΑ ήταν λοιπόν, η διασφάλιση και η προάσπιση τόσο των συμφερόντων της Κοινότητας όσο και η διαφύλαξη των αξιών που προκρίνει, δηλαδή η προώθηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των αρχών της ισότητας και της αλληλεγγύης, μαζί με την διαφύλαξη της ανεξαρτησίας και

ακεραιότητας της Ένωσης, την διατήρηση της ειρήνης στο χώρο της αλλά και την ενδυνάμωση της διεθνούς ειρήνης.

Στην παρούσα εργασία θα καταγραφούν οι λόγοι ανάπτυξης της ΚΕΠΠΑ, η παρουσίαση της δομής της, οι τρόποι και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την ολοκλήρωση των πολιτικών της, προκειμένου να καταστεί θεσμικά και λειτουργικά ικανή, στο χρονικό διάστημα από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι και την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας. Τέλος θα γίνει αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΚΠΑΑ καθώς και στις σχέσεις της με το ΝΑΤΟ.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ασφάλεια. Ιστορική αναδρομή μέχρι την Συνθήκη του Μάαστριχτ

Στο ξεκίνημα της δεκαετίας του 1950, η ερειπωμένη Ευρώπη, προσπαθεί να ορθοποδήσει. Ανάμεσα στις νωπές μνήμες του πολέμου και νέες μεγαλύτερες απειλές που άρχισαν να διαφαίνονται. Ακολούθησε ο ψυχρός πόλεμος και η διαίρεση της Ευρώπης σε Δυτική και Ανατολική Ευρώπη. Οι κυβερνώντες των κρατών της ανατολικής Ευρώπης, συνεργάζονται και συνασπίζονται υπό την ΕΣΣΔ (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δυνάμεων)¹, ενώ τα κράτη της Δυτικής αντιλαμβάνονται ως νέο κίνδυνο, τον κομμουνισμό και προκειμένου να αμυνθούν στην Σοβιετική απειλή, συνασπίζονται υπό τον Οργανισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ)² και κατ' επέκταση υπό την Αμερικανική πυρηνική προστασία, με δεδομένο ότι οι ΗΠΑ ήταν ο μόνος εγγυητής της Ασφάλειας στην Ευρώπη.

---

¹ Η ΕΣΣΔ ήταν κράτος που βρισκόταν στην ανατολική Ευρώπη και τη βόρεια Ασία, το μεγαλύτερο σε έκταση στον κόσμο. Η πρωτεύουσά του ήταν η Μόσχα. Ιδρύθηκε το 1922. Διαλύθηκε το 1991. Καθοδηγήτης και πυρήνας της Σοβιετικής Κοινωνίας ήταν, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Συντάγματος της ΕΣΣΔ του 1977, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης. Έπειτα από τη διάλυσή της, το 1991, την ΕΣΣΔ αντικατέστησε η Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών. Η ΕΣΣΔ ήταν ένα κράτος βασισμένο σε μια κυβέρνηση όπου το Πανενοσιακό Κομμουνιστικό Κόμμα (Μπολσεβίκων), όπως τότε μετονομάστηκε το Εργατικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Μπολσεβίκων, καθιερώθηκε ως η πολιτική δύναμη που συνένωνε τις πλατιές λαϊκές μάζες και κυβερνούσε. https://el.wikipedia.org/wiki/Ένωση_Σοβιετικών_Σοσιαλιστικών_Δημοκρατιών [Downloaded 5 Αυγ.2017]

² Ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου γνωστός και ως Βορειοατλαντική Συμμαχία,^[1] είναι στρατιωτική αμυντική συμμαχία χωρών της Δύσης, που έχει σκοπό την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των χωρών-μελών σε διάφορους τομείς (στρατιωτικό, πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό), την προώθηση των γεωπολιτικών συμφερόντων και την αποτροπή της ένοπλης επίθεσης εναντίον κάποιας χώρας-μέλους από άλλες. Η συμμαχία αυτή υπογράφηκε τον Απρίλιο του 1949 στην Ουάσινγκτον από 12 χώρες της Ευρώπης και της βόρειας Αμερικής (Βέλγιο, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Δανία, ΗΠΑ, Ισλανδία, Ιταλία, Καναδάς, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία). Το 1952 προσχώρησαν στη συμμαχία η Ελλάδα και η Τουρκία και το 1955 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Η προσχώρηση της τελευταίας προκάλεσε ως αντίδραση τη σύναψη του συμφώνου της Βαρσοβίας από τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης. Σήμερα, η Βορειοατλαντική Συμμαχία αριθμεί 29 χώρες μέλη. <https://el.wikipedia.org/wiki/ΝΑΤΟ> [Downloaded 5 Αυγ.2017]

Ευρωπαίοι πολιτικοί, την ίδια χρονική περίοδο, που προειδοποιούν και επιμένουν στην προσπάθειά τους να πείσουν, πως το μέλλον της Ευρώπης βρίσκεται στον συνασπισμό των κρατών, τα οποία μόνα τους είναι αδύνατον να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους του παρόντος αλλά και τις προκλήσεις του μέλλοντος, αρχίζουν να λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψη. Ο Ζαν Μονέ (*Jean Omer Marie Gabriel Monnet*)³ εκ των οραματιστών της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης προς ομοσπονδοποίηση της Ευρώπης, προτρέπει σε λόγο του, πριν από λήξη του πολέμου ακόμη, το 1943, πως «Δεν πρόκειται να υπάρξει ειρήνη στην Ευρώπη εάν τα κράτη ανασυσταθούν στη βάση της εθνικής κυριαρχίας... Οι ευρωπαϊκές χώρες είναι πολύ μικρές για να εγγυηθούν στους λαούς τους την αναγκαία ευημερία και κοινωνική ανάπτυξη. Τα ευρωπαϊκά κράτη πρέπει να συγκροτηθούν στο πλαίσιο ομοσπονδίας...». Αξίζει να αναφερθεί και η άποψη του Ρομπέρ Σούμαν, (*Jean-Baptiste Nicolas Robert Schuman*), που προέβλεπε ότι «Οι Ευρωπαίοι θα σωθούν αν έχουν συνείδηση της αλληλεγγύης τους απέναντι στον κοινό κίνδυνο..» καθώς και ότι «οι τωρινοί φόβοι θα είναι η άμεση αιτία της ευρωπαϊκής ενοποίησης αλλά δεν θα είναι ο λόγος ύπαρξής της. Ανάλογα με τις περιστάσεις που θα περιβάλλουν τη δημιουργία της, η Ευρώπη θα είναι λιγότερο ή περισσότερο πλήρης».⁴

Προσωπικότητες των χωρών της ηπείρου, πεπεισμένοι ότι ένας νέος πόλεμος πρέπει να καταστεί αδύνατος, οδηγούν την Ευρώπη στα πρώτα βήματα της ενοποίησής της. Προσανατολισμένοι στο νέο στόχο δημιουργούν συνθήκες που ευνοούν την αρχικά σε επίπεδο οικονομιών, συνένωση, με απώτερο σκοπό, τη δημιουργία μιας κοινότητας ασφάλειας μέσω της προσδοκώμενης οικονομικής ανάπτυξης, ισχύος και αλληλεξάρτησης, η οποία με πρωτοβουλίες συγκεκριμένες θα έχει συνεχή στόχο την όλο και πιο εκτεταμένη συνεργασία, των μελών της, στους κόλπους της. Η Ευρώπη έχει μπει σε μια νέα πορεία.

Ακολουθούν γεγονότα όπως το τέλος του ψυχρού πολέμου, με τις γεωπολιτικές αλλαγές που αυτό προκάλεσε στη χώρα της γηραιάς ηπείρου, η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, οι τρομοκρατικές επιθέσεις, αλλά και συρράξεις σε χώρες του τρίτου κόσμου. Όλα αυτά αναγκαστικά οδήγησαν και σε νέες απαιτήσεις ασφάλειας καθώς και στην αναζήτηση νέων μορφών συλλογικής άμυνας. Αυτές λοιπόν οι ανακατατάξεις, οι γεωπολιτικές αλλαγές, έγιναν θέματα διεργασιών και διαβουλεύσεων, που με στόχο πάντα την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, λίγο έως πολύ διαμόρφωσαν και την ταυτότητα της ΚΕΠΠΑ, της οποίας οι κυριότεροι

³ https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/jean_monnet_el.pdf [Downloaded 5 Aug.2017]

⁴ <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=158594>[Downloaded 5 Aug.2017]

σταθμοί κατά χρονολογική σειρά και μέχρι τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, υπήρξαν οι παρακάτω:

1.2.1. Συνθήκη Βρυξελλών

Η συνθήκη αυτή, που υπογράφηκε το στις 17 Μαρτίου 1948, και θεωρείται προέκταση του Συμφώνου της Δουνκέρκης (4 Μαρτίου 1947) σύμφωνα με το οποίο Μ. Βρετανία και Γαλλία είχαν την υποχρέωση για συλλογική Άμυνα σε περίπτωση απειλής μιας εκ των δύο από τη Γερμανία. Ένα σύμφωνο το οποίο κατέστη μη αναγκαίο,⁵ μετά την ανασυγκρότηση της Δυτικής Γερμανίας, με τη βοήθεια του σχεδίου Μάρσαλ, αλλά και την πρόβλεψη για μελλοντική επανένταξη της στην οικογένεια των δυτικών δημοκρατιών. Η συνθήκη των Βρυξελλών λοιπόν, ή αναλυτικότερα το Σύμφωνο των Βρυξελλών,⁶ επιθυμούσε μεταξύ άλλων, την ενσωμάτωση των ΗΠΑ στο αμυντικό σύστημα της Ευρώπης, μια χαλαρή ενδοευρωπαϊκή συνεργασία με πεδία το εμπόριο και τη νομισματική σταθεροποίηση, την ενδυνάμωση της Δυτικής Γερμανίας ως προμετωπίδα της ΕΣΣΔ⁷, καθώς και τη συλλογική άμυνα των κρατών που την αποδέχονταν. Υπογράφηκε από τη Μ. Βρετανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερος από την επιθυμία των μελών να προστατευτούν από κάθε επιθετική ενέργεια εναντίον τους,⁸ και σκοπό είχε την αμοιβαία βοήθεια σε κάθε περίπτωση που κάποιο από τα μέλη υφίστατο εξωτερική ένοπλη επίθεση. Με αυτήν δημιουργήθηκε ο Οργανισμός Άμυνας Δυτικής Ένωσης (*Western Union Defence Organization*),⁹ ο οποίος αν και ατονεί, μετά τη δημιουργία του NATO, ουσιαστικά υπήρξε και αναφέρεται, ως ο πρώτος μεταπολεμικός αμυντικός οργανισμός, σημειώνοντας ότι οι διατάξεις για «αυτόματη δράση» λειτούργησαν ως προηγούμενο για μελλοντικές συμφωνίες που αφορούσαν στην άμυνα και στην

---

⁵ Μπότσιου, Κ., *Μεταξύ NATO και ΕΟΚ. Η Ευρώπη σε αναζήτηση μιας αμυντικής και πολιτικής Ένωσης 1949-195*, Αθήνα: Παπαζήσης, 2002, σ.17

⁶ Ο πλήρης τίτλος ήταν «Σύμφωνο των Βρυξελλών για την Οικονομική, Κοινωνική και Πολιτιστική Συνεργασία και τη Συλλογική Αυτοάμυνα», ό.π., σ.19

⁷ Κεντρωτής, Κ., *Θησέας και Μινώταυρος: Ο Μίτος της ΚΕΠΠΑ και των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Παπαζήσης, 2003, σ.128

⁸ Η συνθήκη αφορούσε και την οικονομική συνεργασία εξίσου με την αμυντική Μπότσιου, Κ. «Ιδεολογική και Πολιτική Αφετηρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης» στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια*. Αθήνα: εκδ. ΘΕΜΕΛΙΟ, 2007, σ.76.

⁹ «Επικεφαλής, ως μόνιμος Πρόεδρος της Επιτροπής των Διοικητών των Χερσαίων, Ναυτικών και Αεροπορικών Δυνάμεων, τοποθετήθηκε ο Βρετανός Στρατάρχης Montgomery, με στρατηγείο στο Φοντενεμπλό (Γαλλία). Ο Γάλλος Στρατηγός Latre de Tassigny τοποθετήθηκε επικεφαλής των χερσαίων δυνάμεων, ο Γάλλος Αντιναύαρχος Robert Jaujard του ναυτικού και ο Βρετανός Πτέραρχος Sir James Robb της αεροπορίας.» Παρίσης, Η Ευρώπη της Άμυνας, σελ. 32.

ασφάλεια.¹⁰

1.2.2 NATO - Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα

Οι θέσεις της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, κατά την περίοδο αυτή, είχαν δύο κεντρικούς στόχους: α) την ανασυγκρότηση της Ευρώπης και β) τη δημιουργία ενός αμυντικού οργανισμού άμυνας και ασφάλειάς της, υπό την αμερικανική εποπτεία και όχι τα πλαίσια του ΟΗΕ (προκειμένου να αποφεύγεται μπλοκάρισμα αποφάσεων με το δικαίωμα της αρνησικυρίας από την ΕΣΣΔ)¹¹ Στην υλοποίηση του σχεδιασμού της Ουάσιγκτον συνηγορούσε η παρουσία των κενών εξουσίας, προερχόμενων από την αδυναμία της εξαντλημένης οικονομικά αλλά και στρατιωτικά Μ. Βρετανίας όπως και άλλων κρατών της Ευρώπης καθώς και οι εν εξελίξει καταστάσεις σε εκρηκτικές περιοχές, όπως η Ανατολική Μεσόγειος (Ελλάδα, Τουρκία). Επόμενο βήμα για τις ΗΠΑ υπήρξε η κάλυψη των αναγκών με αμερικανική οικονομική, πολιτική και στρατιωτική παρουσία.¹² Κάτω από αυτές τις συνθήκες ιδρύεται το NATO.

Παράλληλα, πιστεύοντας στην αναγκαιότητα στενότερης συνεργασίας πολιτικοί και στρατιωτικοί αναλυτές της Δύσης, εκφράζουν απόψεις για στενότερη συνεργασία της Δυτικής Ευρώπης στον αμυντικό τομέα. Το βασικό πρόβλημα στην εξέλιξη της συνεργασίας, αφορά στον επανεξοπλισμό της Γερμανίας. Τα τέλη του 1950, δύο σημαντικά γεγονότα δίνουν άλλη οπτική στο ζήτημα. Η πληροφορία κατοχής πυρηνικής βόμβας από την ΕΣΣΔ και ο πόλεμος στην Κορέα. Το NATO υπ' αυτές τις συνθήκες ενισχύει την παρουσία του στην καρδιά της ευρωπαϊκής ηπείρου, ενώ η θέση των ΗΠΑ όπως και της Μ. Βρετανίας αφορά στην στρατιωτική ενδυνάμωση της Γερμανίας προκειμένου να αντιμετωπισθεί δυναμικότερα ο σοβιετικός κίνδυνος. Με τη στάση αυτή βεβαίως δεν συμφωνεί η Γαλλία, για την οποία η μελλοντική ευρωπαϊκή ενοποίηση, προϋποθέτει συμμετοχή της Μ. Βρετανίας, την αμερικανική πυρηνική προστασία και την επιλεκτική συνεργασία των ιδίων (Γάλλων) αλλά και των άλλων κρατών με μια αποδυναμωμένη πάντα Γερμανία.¹³ Η Δυτική Γερμανία ακολούθως που έχει μπει σε ρυθμό ανασυγκρότησης, χωρισμένη από την Ανατολική, επιθυμεί πλήρη νομιμοποίηση των ανατολικών τμημάτων της χώρας και πλήρη

---

¹⁰ Κ. Μπότσιου, ό.π., σ.20

¹¹ Ο.π., σ.21

¹² Ο.π., σ. 22

¹³ Ο.π., σ. 26

αποκατάσταση της εθνικής της κυριαρχίας.¹⁴ Η εθνική ανασυγκρότηση όμως και επαναστρατικοποίηση της Γερμανίας (με θετική στάση των ΗΠΑ), αποτελεί πεδίο ισχυρών διαφωνιών με τη Γαλλία. Πιθανή διέξοδος στο πρόβλημα που δημιουργείται, και το οποίο αφορά στη μη αποδοχή επανεξοπλισμού της Γερμανίας, είναι η πρόταση του Γάλλου Πρόεδρου της εθνοσυνέλευσης Ρενέ Πλεβέν (*René Pleven*). Το σχέδιο Πλεβέν, οδηγεί στη δημιουργία βαθύτερης ένωσης, με σταθερά αυξανόμενη «λελογισμένη μεγέθυνση της Γερμανίας...»¹⁵ σε ισότιμη βάση και για τις δύο χώρες, καθώς και την ενσωμάτωση του γερμανικού στρατού σε ευρωπαϊκούς υπερεθνικούς θεσμούς, με υπαγωγή στα πολιτικά όργανα μιας ενωμένης Ευρώπης.¹⁶ Έτσι το 1952 υπογράφεται το σχέδιο συνθήκης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ). Αυτή η πανευρωπαϊκή αμυντική δύναμη, από τη Γαλλία, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο όπως και τη Δ. Γερμανία, σε περίπτωση σύρραξης με το Σοβιετικό συνασπισμό, δεν είχε ιδιαίτερη τύχη και δεν υλοποιείται, μετά την απόρριψή της από το Γαλλικό Κοινοβούλιο, το 1954.¹⁷ Μεταξύ των κυριότερων αιτιών συγκαταλέγονται η διαφωνία των Γκωλικών με το υπερεθνικό στοιχείο της ΕΑΚ¹⁸ όπως και ο βαθιά ριζωμένος φόβος που αφορά στον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, μαζί με την αντίθεση στην υπαγωγή των Ενόπλων Δυνάμεών της Γαλλίας σε ξένη διοίκηση και τέλος την απουσία της Μ. Βρετανίας.¹⁹ Στην ίδια χρονική περίοδο, επικουρικά «βοηθά» ο θάνατος του Στάλιν και το τέλος του Πολέμου στην Κορέα, αφού πλέον δημιουργείται το αίσθημα ότι «...η ΕΑΚ δεν φαίνεται τόσο απαραίτητη όσο όταν για πρώτη φορά είχε προταθεί»²⁰ Αν η δημιουργία της ΕΑΚ σύμφωνα με το σχέδιο Πλεβέν, τελικά ευδοκίμοι, θα δημιουργείτο από τότε ο πρώτος πανευρωπαϊκός στρατός, (τα επιμέρους εθνικά στοιχεία του οποίου, θα απέδιδαν αναφορά στις κυβερνήσεις τους, πλην της

---

¹⁴ Ο.π., σ. 27

¹⁵ Ο.π., σ. 27

¹⁶ Nugent, N. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Η Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Αθήνα: (επιμ) Μενδρινού Μ. εκδ. Γ': Σαβάλας, 2012. σ.62

¹⁷ <https://el.wikipedia.org/wiki> [Downloaded 6 Αυγούστου 2017]

¹⁸ Κιντής, Αν. και Ντόκος, Θ. «Διεθνής Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας» στο *Παγκόσμια Ευρώπη: Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής ένωσης*: Αθήνα:.(επιμ) Ξενάκης Δ.Κ. και Τσινισιζέλης Μ.Ι. εκδ: ΣΙΑΔΕΡΗΣ. 2006, σ. 254

¹⁹ N. Nugent, ό.π., σ. 63

²⁰ ό.π., σ. 63

Γερμανίας που θα αναφέρονταν στην ΕΑΚ, για λόγους ευνόητους) με ότι αυτό θα σήμαινε για την Ευρωπαϊκή Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Άμυνας.

1.2.3 Σχέδια Φουσέ²¹

Παρά την απόρριψη του σχεδίου Πλεβέν η προσπάθεια για στενότερη σύζευξη του πολιτικού με το στρατιωτικό τομέα, δεν εγκαταλείπεται από τη Γαλλία, αλλά συνεχίζεται πιο ενεργά ως απάντηση στο Grand Design των ΗΠΑ, επιχειρώντας να επαναφέρουν στο τραπέζι των συζητήσεων την ιδέα της κοινής πολιτικής και αμυντικής ένωσης της Δυτικής Ευρώπης²². Η λύση στο κύριο πρόβλημα που ήταν ο θεσμικός έλεγχος μιας εξοπλισμένης Γερμανίας, δόθηκε από τη βρετανική πρόταση για διεύρυνση του Οργανισμού της Συνθήκης των Βρυξελλών, που θα περιελάμβανε εκτός της Ιταλίας και τη Δ. Γερμανία. Έτσι θα ήταν εφικτός ο έλεγχος, όπως και η γερμανική συνεισφορά στην ευρωπαϊκή άμυνα. Ακολούθησε στο Παρίσι (Οκτώβριο 1954) η μετονομασία του Οργανισμού σε Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) ως διπλωματική λύση ανάγκης.²³⁻²⁴ Η ΔΕΕ, μόλις μετά από ένα χρόνο χάνει μεγάλο μέρος της δυναμικής της, αφού η Δυτική Γερμανία γίνεται πλήρες μέλος του NATO ενώ ατονεί ακόμη περισσότερο με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) το 1957 και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας το 1958.²⁵ Με την πρόταση για πολιτική και αμυντική ολοκλήρωση με τα σχέδια Fouchet, η Γαλλία επιζητούσε μεγαλύτερη επιρροή σε ομάδα κρατών, ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις, προκειμένου να παραμείνει

²¹ Γάλλος Πρέσβης στην Κοπεγχάγη, Μπότσιου., ό.π., σ. 98

²²Κ. Μπότσιου., ό.π., σ.98.

²³Η **Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ)** ήταν ένας διεθνής οργανισμός και μια στρατιωτική συμμαχία, επιφορτισμένη με την εφαρμογή της Τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών (1954), μια τροποποιημένη έκδοση της αρχικής συνθήκης των Βρυξελλών (1948). Η ΔΕΕ ιδρύθηκε από επτά ευρωπαϊκά έθνη που συμμετείχαν με τις ΗΠΑ (σύμφωνο της Βαρσοβίας και μέλη του NATO) κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, τα καθήκοντα και τα θεσμικά όργανα της ΔΕΕ σταδιακά μεταφέρθηκαν στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της γεωγραφικά μεγαλύτερης, και από την άποψη της πιο ολοκληρωμένης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε το 2009, όταν μια ρήτρα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ήταν παρόμοια (αλλά όχι πανομοιότυπη) με τη ρήτρα αμοιβαίας άμυνας της ΔΕΕ, τέθηκε σε ισχύ με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Τα κράτη-μέλη της Τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών, κατά συνέπεια, αποφάσισαν να τερματίσουν την εν λόγω συνθήκη στις 31 Μαρτίου 2010, με όλες τις δραστηριότητες του απέμειναν στη ΔΕΕ. Στις 30 Ιουνίου 2011, η ΔΕΕ διαλύθηκε και επίσημα. <https://el.wikipedia.org/wiki> [Downloaded 8 Αυγούστου 2017]

²⁴ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ *Σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης*, Άρθρο Ανχη(ΤΘ) Μπονώρα Δημητρίου, 2002., σ. 62

²⁵Στις 25 Μαρτίου 1957 υπεγράφη στη Ρώμη από τις αντιπροσωπείες των κρατών μελών της ΕΚΑΧ (Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) η συνθήκη με την οποία ιδρύονταν η **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα**. Με αυτήν τον υπερεθνικό οργανισμό που θα εγκαθίδρυε και θα συντόνιζε την Κοινή Αγορά η οποία θα επέτρεπε την ελεύθερη διακίνηση *εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων*, κατά τα πρότυπα του Διαφωτισμού και της επιγραμματικής εκφράσεως *laissez faire, laissez aller, laissez passer*. Με την ίδρυσή της, τα κράτη μέλη εκχώρησαν το κυριαρχικό δικαίωμα της δασμολογικής πολιτικής, το οποίο περιήλθε στη δικαιοδοσία των οργάνων της ΕΟΚ, αλλά και από την παλαιότερη Συνθήκη των Παρισίων (1951) με την οποία είχε ιδρυθεί η ΕΚΑΧ. <https://el.wikipedia.org/wiki> [Downloaded 7 Αυγούστου 2017]

ισχυρή στο πολιτικό προσκήνιο, με μια συνεργασία που όμως, δεν θα έχανε τον διακυβερνητικό χαρακτήρα της. Αν και τα σχέδια απέτυχαν λόγω αντιρρήσεων της Ολλανδίας και του Βελγίου, αποκλεισμού της Μεγάλης Βρετανίας, αλλά και των επιφυλάξεων της Βόννης και της Ρώμης, θεωρείται σήμερα πως υπήρξαν η μαγιά για την συνέχιση των συζητήσεων περί των ευαίσθητων πτυχών των θεμάτων ασφαλείας και άμυνας της Ευρώπης. Το σχέδιο που υπήρξε αιτία μεγάλων αντιδράσεων, κλονίζοντας ακόμη και τις σχέσεις της Γαλλίας με το NATO, τελικά το 1962 εγκαταλείφθηκε.²⁶ Η πορεία της ΚΕΠΠΑ τελικά θεσμοθετήθηκε μετά δύο δεκαετίες, μεσολαβούσης της Διάσκεψης Κορυφής της Χάγης το 1969, όπου τα μέλη της ΕΟΚ καλούσαν για «μια Ευρώπη ικανή να αναλάβει τις ευθύνες της...»²⁷ που είχε ως αποτέλεσμα την καθιέρωση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ).²⁸

1.2.4 Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασίας (ΕΠΣ)

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία, αφορούσε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με σκοπό τις μεταξύ τους ενημερώσεις, διαβουλεύσεις με αποτέλεσμα την ύπαρξη συντονισμένων δράσεων. Κατά την Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ, που ακολούθησε στο Λουξεμβούργο (27 Οκτωβρίου 1970) και κατόπιν της εκθέσεως Νταβινιόν,²⁹ εγκρίθηκε από τα κράτη-μέλη η ανάγκη συντονισμού των κατευθύνσεων της εξωτερικής πολιτικής, αντικείμενο που θα εκφράζεται μετά από τακτές συναντήσεις των αρμοδίων υπουργών. Για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης προτάθηκε η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ).³⁰ Η προαναφερθείσα έκθεση³¹, αποσκοπούσε στην κοινή γραμμή της ένωσης, με εναρμόνιση των απόψεων, συντονισμό και κοινή δράση, απέναντι στα μεγάλα διεθνή προβλήματα, χωρίς όμως να στεφθεί το εγχείρημα από ιδιαίτερη επιτυχία, λόγω απροθυμίας των εθνικών κρατών για παραχώρηση μέρους αρμοδιοτήτων τους σε υπερεθνικό όργανο. Παρά τα πενιχρά αποτελέσματα όμως, παρότι

---

²⁶ (<https://smithpeter999.files.wordpress.com/2016/02/the-fouchet-plans.pdf> [Downloaded 7 Αυγούστου 2017])

²⁷ C. Hill, and K.E. Smith, *European Foreign Policy. Key documents*, Routledge, GLondon and New York, 2000, σ.72-74

²⁸ Κ. Κεντρωτής, ό.π., σ. 130

²⁹ Επιτροπή μελέτης υπό την προεδρία του βέλγου πολιτικού Νταβινιόν που οδήγησε στη συμφωνία των έξι μελών της ΕΚ., Κ. Κεντρωτής, ό.π., σ. 130

³⁰ Αν. Κιντής, ό.π., σ. 255

³¹ γνωστή και ως έκθεση του Λουξεμβούργου

υπήρξαν επανειλημμένες προσπάθειες βελτίωσης της ΕΠΣ, στις δεκαετίες '70 και '80,³² βήμα προόδου σημειώθηκε το 1987 με τον τίτλο ΙΙΙ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, που έδωσε θεσμική υπόσταση στην ΕΠΣ (άρθρο 3083) και που αφορούσε στην κωδικοποίηση σε ένα νομικό κείμενο, του άτυπου μέχρι τότε, διακυβερνητικού συντονισμού της εξωτερικής πολιτικής της Κοινότητας³³ Οι αδυναμίες που παρουσίαζε το σχέδιο παρά την ανάγκη εφαρμογής του, μαζί με ιστορικές μεταβολές και εξελίξεις στην Ευρώπη, (κατάρρευση ΕΣΣΔ, κενό ασφαλείας μεταξύ κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, κρίση στη Γιουγκοσλαβία κλπ), υπήρξαν οι δυναμικοί παράγοντες που ώθησαν στην ανάπτυξη της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Άμυνας (ΚΕΠΠΑ) Υπήρξε δε και η πρώτη φορά έγινε αναφορά σε θέματα «υψηλής» πολιτικής (εξωτερική πολιτική και κατ' επέκταση άμυνα), ως αναγκαίοι άξονες μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, παρότι ο μηχανισμός λειτούργησε εκτός του κοινοτικού πλαισίου των Συνθηκών, αφού επεδίωκε μόνο τον συντονισμό των εθνικών εξωτερικών πολιτικών.

1.2.5 Διακήρυξη της Ρώμης (1984)

Σύμφωνα με αυτή που πραγματοποιήθηκε από υπουργούς της ΔΕΕ αναγνώρισε την ανάγκη βελτίωσης και προώθησης της αλληλεγγύης, της ασφάλειας και της κοινής άμυνας των ευρωπαϊκών χωρών, πεδίο στο οποίο κυρίαρχο ρόλο όπως αναγνωρίστηκε από αυτούς είχε το ΝΑΤΟ. Παράλληλα επαναδραστηριοποιήθηκε το συμβούλιο της ΔΕΕ, η οποία σύμφωνα με τα άρθρα 2 & 3 της διακήρυξης, δηλώνεται η απόφαση να χρησιμοποιηθεί με τον καλύτερο τρόπο το πλαίσιο της, προς ενίσχυση της συνεργασίας των κρατών μελών στον τομέα της πολιτικής και της άμυνας³⁴ προκειμένου να καλυφθεί και η ανάγκη απόκτησης ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας. Στην ΔΕΕ ανατέθηκε ο παραπάνω στόχος, μαζί με την δυνατότητα εξέτασης συνεπειών για την Ευρώπη, κρίσεων σε διάφορα μέρη της υφελίου.³⁵ Αξίζει να σημειωθεί η επιφυλακτικότητα της Βρετανίας και Ολλανδίας καθώς και ο φόβος των ΗΠΑ μήπως η ΔΕΕ καταστεί ανταγωνιστική του ΝΑΤΟ.

³² Έκθεση Κοπεγχάγης, Έκθεση του Λονδίνου, Σχέδιο Γκένσερ-Κολόμπο, Διακήρυξη για την Ε.Ε., κλπ. Αν. Κιντής ό.π., σ. 255.

³³ Ο.π., σελ. 256

³⁴ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ. 2002. ό.π. σελ. 63.

³⁵ Ο τίτλος του σχετικού εγγράφου αναφέρεται ως: «Πλατφόρμα επί των Συμφερόντων των Ευρωπαίων στο θέμα Ασφάλειας» ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ. 2002. ό.π. σελ. 64.

1.2.6 Πλατφόρμα της Χάγης (1987)

Όλη η διαδικασία με όποιες θετικές εξελίξεις οδήγησε στη Σύνοδο του Λουξεμβούργου το 1986, στην υπογραφή της **Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης**, σημαντικό βήμα για την ολοκλήρωση αφού εκσυγχρόνισε τις ιδρυτικές συνθήκες αλλά παράλληλα δημιούργησε δυναμική ανάπτυξης νέων τομέων δράσης της Κοινότητας. Συντάσσεται έκθεση για τα ευρωπαϊκά συμφέροντα ασφαλείας η οποία γίνεται δεκτή από το Συμβούλιο Υπουργών της ΔΕΕ στη Χάγη με τίτλο Πλατφόρμα της Χάγης «*Platform of European Security Interests*»³⁶. Είναι η πρώτη φορά που αναφέρεται ο όρος «ευρωπαϊκή αμυντική ταυτότητα», αναδεικνύονται και διατυπώνονται θέματα «υψηλής πολιτικής» όπως οι απαιτήσεις και οι αρχές της ασφάλειας της Ευρώπης, οι ευθύνες των μελών της ΔΕΕ σε σχέση με την άμυνα, ο έλεγχος των εξοπλισμών και κυρίως ο διάλογος Ανατολής Δύσης, προκειμένου να τεθούν βάσεις συμβιβασμού μεταξύ των Ατλαντιστών και Ευρωπαϊστών, περιλαμβάνοντας ταυτόχρονα πρόγραμμα εργασίας για τη μορφή της ΔΕΕ μελλοντικά, προκειμένου να ενισχυθεί η αυτόνομη ευρωπαϊκή άμυνα και να επιβεβαιωθεί η αλληλεγγύη προς την Ατλαντική Συμμαχία³⁶. Επόμενος σταθμός η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

1.2.7 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (Η θέσπιση του Που Πυλώνα)

Η Συνθήκη για την ευρωπαϊκή ένωση, συνέπεσε, με περίοδο κατά την οποία έλαβαν χώρα συμβάντα ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας για την γηραιά ήπειρο, όπως η κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ, η επανένωση των Γερμανιών, γεγονότα που ενίσχυσαν το πρόσωπο και τη δυναμική της Ευρώπης στη διεθνή πολιτική σκηνή. Σημαντικά εξ ίσου γεγονότα υπήρξαν ο πόλεμος του Κόλπου το 1990-91, ο γενικότερος αναβρασμός στα Βαλκάνια, η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Η Συνθήκη ίδρυσε την Ευρωπαϊκή ένωση και οδήγησε σε σημαντικότερες αλλαγές, βεβαίως και στο χώρο της ΚΕΠΠΑ, αφού έλαβε υπόψη και την αναποτελεσματικότητα της ΕΠΣ, με κεντρικό στόχο να «...επιβεβαιώνει η Ένωση την ταυτότητά της στη διεθνή σκηνή, ιδίως με την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας...» (Τίτλος Ι Κοινές Διατάξεις άρθρο Β §. 2 ΣΕΕ) και με επιμέρους στόχους, τη διασφάλιση των κοινών αξιών της Ένωσης, την ενίσχυση της ασφάλειάς της, τη διατήρηση της ειρήνης, την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, την ανάπτυξη και εδραίωση της δημοκρατίας, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Όσον αφορά στην ΚΕΠΠΑ, η Συνθήκη διεύρυνε το πεδίο συνεργασίας σε τομείς πολιτικής που αφορούν την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας, θέτοντας ως στόχο τη

³⁶ Παρίσις, Ι., *Η Ευρώπη της Άμυνας*, Έκφραση Πολιτισμού, ΑΘΗΝΑ: 2010. σελ. 35

διαμόρφωση «μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα...» (Τίτλος I Κοινές Διατάξεις άρθρο Β §. 1 ΣΕΕ). Η ΚΕΠΠΑ καθιερώθηκε ως ο δεύτερος διακυβερνητικός πυλώνας εκ των τριών αντικαθιστώντας την ΕΠΣ.³⁷ Παράλληλα στοχεύει στη συστηματική συνεργασία των κρατών μελών για θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, στον προσδιορισμό κοινών θέσεων με ομοφωνία, στην υιοθεσία κοινών δράσεων. Προσβλέπει στην ανάδειξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε παράγοντα ικανό να παρουσιάσει θέση ενιαία και ισχυρή, αλλά και να δράσει αποτελεσματικά και για τα δικά της αλλά και για τα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας, χωρίς να θίγει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας ορισμένων κρατών - μελών, σεβόμενη παράλληλα υποχρεώσεις κρατών - μελών έναντι του ΝΑΤΟ. Η ΔΕΕ, παρέμεινε το μοναδικό πλαίσιο συνεργασίας των ευρωπαϊκών χωρών στον τομέα της άμυνας όπως και ο μηχανισμός μέριμνας για εκπόνηση και εφαρμογή των αποφάσεων που σχετίζονται με την άμυνα.

1.3 Δημιουργία ΚΕΠΠΑ, λόγοι ανάπτυξής της και η εξέλιξή της μέχρι τη ΣΕΕ.

Η ΚΕΠΠΑ δημιουργήθηκε, μέσα από αναγκαιότητες που προέκυψαν. Από τις σημαντικότερες εξ αυτών αναφέρονται: η συνεχής πορεία προς την ολοκλήρωση, των Κοινοτήτων αρχικά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολούθως, η ανάπτυξη ισχυρών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με τρίτους (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης), η ανάγκη επέκτασης των σχέσεων αυτών σε ένα περιβάλλον που συνεχώς μεγαλώνει, η αύξηση της αναπτυξιακής βοήθειας αλλά και η αλληλεξάρτηση των οικονομικών με θέματα πολιτικής. Για παράδειγμα, οι διευρύνσεις, αύξησαν κάθετα το ενδιαφέρον στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Με την είσοδο της Βρετανίας, δόθηκε νέο βάρος στις σχέσεις με τις χώρες της κοινοπολιτείας, με την είσοδο της Ισπανίας στις χώρες της λατινικής Αμερικής. Σημαντική ήταν και η αλλαγή του διεθνούς περιβάλλοντος, με την λήξη του ψυχρού πολέμου και την διάλυση των ΕΣΣΔ. Μέσα στο νέο τοπίο έπρεπε η Ευρωπαϊκή Ένωση να δώσει το στίγμα της ως μια ανερχόμενη και ισχυρή πολιτική δύναμη, όχι μόνο οικονομική. Σίγουρα την υποχρέωση για την αύξηση της πολιτικής ισχύος της, η Ευρώπη, την αντιλήφθηκε ξεκάθαρα, όταν βρέθηκε προ των ευθυνών της, αντιμέτωπη με την ανάγκη σταθερότητας και εν

---

³⁷ Η συνθήκη του Μάαστριχτ καθιέρωσε τρεις διαφορετικούς πυλώνες πολιτικής, επί των οποίων παρεμβαίνει με διαφορετικό τρόπο η Ένωση. Οι πυλώνες είναι: 1)Οι ευρωπαϊκές κοινότητες, 2)Η ΚΕΠΠΑ και 3)Η αστυνομική και Δικαστική συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις., Στεφάνου, Α.Κ. «Το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια.*, Αθήνα: εκδ: ΘΕΜΕΛΙΟ. 2007, σ. 164

συνεχεία ανασυγκρότησης της Ανατολικής Ευρώπης, την διαχείριση της διαλυμένης Γιουγκοσλαβίας αλλά και την γενικότερη αστάθεια στην Μέση Ανατολή.³⁸ Τα προβλήματα δε αυτά, έγινε γρήγορα αντιληπτό ότι η ΕΠΣ, δεν ήταν σε θέση να τα αντιμετωπίσει επαρκώς λόγω του διακυβερνητικού χαρακτήρα της και ως εκ τούτου έπρεπε να δημιουργηθεί νέο πλαίσιο, το οποίο να είναι σε θέση να διασφαλίζει με άλλη δυναμική προκύπτοντα θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας.³⁹

Αναφέρθηκαν παραπάνω συνοπτικά η ιστορική πορεία και οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν για να αποκτήσει ισχυρή οντότητα ο τομέας της κοινής εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης. Αναφέρθηκε επίσης πως με την συνθήκη του Μάαστριχτ, πέρα από τον απλό προσδιορισμό της ανάγκης για κοινή εξωτερική πολιτική, επήλθε και η συμφωνία των κρατών μελών, με αποτέλεσμα τη συγκρότηση της ΚΕΠΠΑ, με παράλληλη δέσμευσή τους ότι οι εξωτερικές πολιτικές τους θα είναι συμβατές με τις κοινές θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι θα υπάρξει σε πολυμερές επίπεδο συντονισμένη δράση ενώπιον των διεθνών οργανισμών και διασκέψεων.⁴⁰

1.4 Κοινές θέσεις και Δράσεις

Τις κοινές λοιπόν θέσεις και δράσεις η Συνθήκη του Μάαστριχτ, προσδιόρισε με μεγάλη ευκρίνεια, αναφέροντας ότι *«... τα κράτη καθορίζουν και εφαρμόζουν μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας... περιλαμβάνοντας το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια... της σταδιακής διαμόρφωσης της κοινής αμυντικής πολιτικής η οποία ενδέχεται να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.»*⁴¹ Ειδικότερα οι τρόποι προς επίτευξη των στόχων προσδιορίστηκαν: α) στην επίτευξη συστηματικής συνεργασίας των κρατών μελών, σε θέματα εξωτερικής συνεργασίας, με το Συμβούλιο να καθορίζει ομόφωνα κοινές θέσεις (οι θέσεις αυτές, αφορούσαν συγκεκριμένα γεωγραφικά ή θεματικά ζητήματα) που τα κράτη μέλη έπρεπε να ασπάζονται και να συμμορφώνουν με αυτές τις εθνικές τους πολιτικές,⁴²

---

³⁸ Τσαρδαρίδης, Χ. «Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας» στο *Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί και πολιτικές*. Πάτρα: ΕΑΠ, 2008, σ. 474

³⁹ Ο.π., σ. 474

⁴⁰ Κ, Κεντρωτής., ό.π., σελ.119

⁴¹ Ν, Nugent., «Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στο *Από τη Ρώμη στη Νίκαια*. Αθήνα: Σαβάλας, 2012. σ. 107

⁴² Τσαρδαρίδης, ό.π., σ. 481

β) Προκειμένου για κοινές δράσεις (που αφορούσαν στην αντιμετώπιση καταστάσεων, για τις οποίες θα κρίνονταν αναγκαίες οι επιχειρήσεις από την Ένωση) προσδιορίστηκαν οι παράμετροι (στόχος, πεδίο εφαρμογής, μέσα για την επίτευξη του στόχου, οι προϋποθέσεις εφαρμογής και η προβλεπόμενη διάρκειά τους σε οποιοδήποτε στάδιο),⁴³ καθιστώντας το Συμβούλιο αρμόδιο να καθορίζει ποιες αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία και γ) Η ΔΕΕ καθορίστηκε να μεριμνά «...για την εκπόνηση και εφαρμογή των αποφάσεων και των δράσεων της Ένωσης που έχουν συνέπειες με την άμυνα.».⁴⁴ Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ και έχοντας υπ' όψη τις παγκόσμιες πολιτικές εμπειρίες η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύτηκε για την κοινή εξωτερική της πολιτική προκειμένου να ενισχύσει τη διεθνή της θέση και σ' αυτόν τον τομέα. Αν και τα αποτελέσματα της Συνόδου όσον αφορά στην άμυνα κρίθηκαν τελικά περίπλοκα και χωρίς τα προσδοκώμενα οφέλη, εντούτοις δεν πρέπει να παραλειφθεί το θετικό γεγονός ότι προσδιορίστηκε με αυτή ένα γενικό πλαίσιο λειτουργιών και δράσεων, αν και η εξωτερική πολιτική συνέχισε να διατηρεί τον διακυβερνητικό της χαρακτήρα, ενώ στα υπέρ κατατάσσονται τόσο η ευκαιρία λήψης συγκεκριμένων αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία έστω και αν πρόκειται για θέματα «μικρής σημασίας», πολύ δε περισσότερο το γεγονός ότι η άμυνα συμπεριλήφθηκε για πρώτη φορά στην ατζέντα πολιτικής.⁴⁵

1.5 ΚΕΠΠΑ από το Μάαστριχτ στη Λισαβόνα

Με την εφαρμογή της συνθήκης Μάαστριχτ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αναπτύχθηκε η ΚΕΠΠΑ που αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ). Η μετονομασία βεβαίως δεν ήταν αρκετή να καλύψει το κενό μεταρρυθμίσεων. Το βασικότερο πρόβλημα ήταν αυτό της κατανομής των εξουσιών. Πόση δηλαδή εξουσία επιθυμούσαν τα κράτη μέλη να εκχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε ποιο θεσμικό κομμάτι, πόση εξουσία θα έπρεπε να παραμείνει υπό την εθνική τους αρμοδιότητα, αντίστοιχα. Όπως ήταν αναμενόμενο, καταλήγοντας η ουσιαστική εξουσία να παραμένει στα κράτη μέλη περιορίζοντας έτσι σε διαδικαστικό μόνο επίπεδο πολλές φορές και σε μικρότερο βαθμό τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών οργάνων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Αυτό σήμαινε και τον περιορισμό της ΚΕΠΠΑ. Επόμενο βήμα υπήρξε η

---

⁴³ Ιωακείμης, Π. «Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στο *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*, Τόμος Α'. Αθήνα: εκδ. Σιδέρης, 2001 σ. 581

⁴⁴ N. Nugent. ό.π., σ. 108

⁴⁵ Ο.π., σ. 109

τροποποιητική συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997

1.5.1. Συνθήκη Άμστερνταμ

Το 1997 ολοκληρώθηκε και υπογράφηκε, η τροποποιητική συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία διατηρώντας τη δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους τρεις πυλώνες, δημιούργησε θέση Υπουργείου Εξωτερικών και επαναπροσδιόριζε τις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Προχώρησε ακόμη όσον αφορά στη λειτουργία της ΚΕΠΠΑ, στην θέσπιση ενισχυμένης ειδικής πλειοψηφίας, ως κανόνα (πλην εξαιρετικών περιστάσεων) και ως νέο μέσο υιοθετήθηκε το καθεστώς της *εποικοδομητικής αποχής*, προκειμένου να γίνει ευκολότερη η διαδικασία λήψεως αποφάσεων, αφού κράτη μέλη που δεν θα υπερψηφίσουν αποφάσεις, να μη καθίστανται εμπόδιο, προβαίνοντας σε ρητή δήλωση ότι δεν επιθυμούν να παρεμποδίσουν τη λήψη των συγκεκριμένων αποφάσεων, απαλλασσόμενοι παράλληλα της υποχρέωσης εφαρμογής αυτής, παρ' ότι αναγνωρίζεται ότι η απόφαση δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση.⁴⁶ Δημιουργήθηκε η θέση του Ύπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ ενώ τέλος για πρώτη φορά αναφέρθηκαν στη Συνθήκη οι αποστολές Petersberg,⁴⁷ που αφορούσαν σε ανθρωπιστικές αποστολές ή αποστολές για απομάκρυνση υπηκόων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποστολές πρόληψης συγκρούσεων και ειρηνευτικές αποστολές, αποστολές μάχιμων μονάδων για διαχείριση κρίσεων και επιχειρήσεις αποκατάστασης ειρήνης, δράσεις αφοπλισμού, αποστολές για παροχή συμβουλών και συνδρομής σε στρατιωτικά θέματα, επιχειρήσεις σταθεροποίησης στο τέλος μιας σύγκρουσης⁴⁸

1.5.2. Σύνοδος St. Malo (1998)

Κατά τη σύνοδο αυτή, αποτέλεσμα Γαλλο - Βρετανικής συνεργασίας, υπήρξε τοποθέτηση υπέρ της ανάγκης (σε διακυβερνητικό επίπεδο) αυτόνομης δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου το NATO δεν παρεμβαίνει και δεν υπάρχει πρόβλημα που μπορεί να παρουσιασθεί λόγω επικάλυψης αρμοδιοτήτων. Δράσης, η οποία θα βασίζεται σε σύνολο

---

⁴⁶ Ο.π., σ. 112

⁴⁷ Στις 19 Ιουν.92, συγκλήθηκε στο Πέτεσπεργκ της Βόννης το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών της Δ.Ε.Ε. και αποφασίσθηκε η ενίσχυση του επιχειρησιακού ρόλου της μέσω αποστολών, οι οποίες έκτοτε έλαβαν το όνομα Petesberg. Το 1994 Βρυξέλλες η Ατλαντική Συμμαχία αποφάσισε την έννοια της Πολυεθνικής Διακλαδικής Δύναμης Κρούσης, προκειμένου να διευκολύνει μέσω της παροχής νατοϊκών μέσων και δυνατοτήτων, τη διεξαγωγή επιχειρήσεων από τη Δ.Ε.Ε. Κιντής. ό.π., σ. 256

⁴⁸ Σύμφωνα με τη δήλωση, τα κ - μ της ΔΕΕ, αποφασίζουν και θέτουν στρατιωτικές δυνάμεις στη διάθεση της ΔΕΕ και NATO προερχόμενες από τις συμβατικές τους δυνάμεις.

αξιόπιστων δυνάμεων, που θα είναι έτοιμες να αντιδρούν σε περιπτώσεις διεθνών κρίσεων. Ακόμη τονίσθηκε η ανάγκη της διαμόρφωσης της συνολικής πολιτικής πάντα στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και των συναντήσεων Υπουργών Άμυνας των κρατών μελών. Η παραπάνω γαλλοβρετανική προσέγγιση θα μπορούσε να είχε υλοποιηθεί, εάν δεν είχε μεσολαβήσει η κρίση του Κοσσόβου και η κάλυψη του προβλήματος από τις νατοϊκές δυνάμεις γεγονός που για μια ακόμη φορά, ανέδειξε την απόσταση μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωπαϊκής Ένωσης Παράλληλα όμως δόθηκε η ευκαιρία για σοβαρότερη αντιμετώπιση από την πλευρά της τελευταίας του ζητήματος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας.

1.5.3. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κολωνίας

Έτσι ο προβληματισμός οδήγησε στην απόφαση κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας που ακολούθησε (3 Ιουνίου 1999) να διατυπώσει πως «... Η Ευρώπη πρέπει να έχει τα απαραίτητα μέσα και δυνατότητες να αναλάβει τις ευθύνες της...»⁴⁹ Δόθηκε δηλαδή ιδιαίτερη έμφαση, τόσο στην ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ όσο και στις αποστολές διαχείρισης κρίσεων. Το Συμβούλιο αυτό θεωρήθηκε ως η ληξιαρχική πράξη γέννησης της Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας (ΕΠΑΑ), με πρώτο βήμα τη μεταφορά των επιχειρησιακών αρμοδιοτήτων από τη ΔΕΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο Πλαίσιο Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας και αφού τα μέλη του έλαβαν υπ' όψη τα θετικά συμπεράσματα για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην άμυνα, της Συνόδου Κορυφής του NATO (Απρίλιος 1999 στην Ουάσιγκτον)⁵⁰

1.5.4. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι

Στο Συμβούλιο στο Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο 1999, δρομολογήθηκε η δημιουργία στρατιωτικής δύναμης 50.000 έως 60.000 ανδρών, η οποία θα είναι σε θέση να ολοκληρώνει και αποστολές τύπου Petersberg, σε προβλεπόμενο χρόνο ανάπτυξης εξήντα ημερών. Αυτός καθορίστηκε ως ο στόχος (headline goal)⁵¹ μέσω της επίτευξης του οποίου θα αποκτούσε το δυναμικό που θα επέτρεπε, «...να διεξάγουν αποτελεσματικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της Ε.Ε, καθώς και να διαδραματίζουν, όσοι συμμετέχουν τον πλήρη ρόλο τους στις επιχειρήσεις του NATO και στις επιχειρήσεις που διεξάγονται υπό την ηγεσία του NATO.»⁵²

---

⁴⁹ Αν, Κιντής. ό.π., σ. 261

⁵⁰ Ο.π., σ. 261

⁵¹ Κ. Κεντρωτής. ό.π., σ. 165

⁵² Ο.π., σ. 262

1.5.5. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα

Στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μέχρι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα (Ιούνιος 2000), καθορίστηκαν οι παράμετροι για την ανάπτυξη και μιας μη στρατιωτικής διαχείρισης των κρίσεων, που προέβλεπαν επίσης, «τη δημιουργία αστυνομικής δύναμης, την ενίσχυση του κράτους δικαίου, την ενδυνάμωση των δομών της δημόσιας διοίκησης και την πολιτική προστασία»⁵³⁻⁵⁴ Επιπλέον δημιουργήθηκαν ομάδες οι οποίες έπρεπε να εξετάζουν τα θέματα ασφαλείας, τους στόχους, την πρόσβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μέσα και δυνατότητες του NATO και τον καθορισμό μόνιμων ρυθμίσεων που αφορούσαν στις διαβουλεύσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και NATO.⁵⁵

1.5.6. Συνθήκη της Νίκαιας

Η Συνθήκη της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000), ενέκρινε τα αποτελέσματα των εργασιών της διάσκεψης αντιπροσώπων στις Βρυξέλλες (Φεβρουάριο 2000), εκεί όπου τα κράτη μέλη, έλαβαν μέρος στη Διάσκεψη για τη Διάθεση Στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ένωσης (Διάσκεψη Δέσμευσης Δυνατοτήτων) κατά την οποία επιβεβαίωσαν και βελτίωσαν τις εθελοντικές συνεισφορές τους, που αφορούσαν στις διαθέσιμες από μέρους τους εθνικές δυνάμεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε την ύπαρξη μόνιμης Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑΑ). Τέλος επεκτάθηκε το σύστημα της «ενισχυμένης συνεργασίας»⁵⁶ στην ΚΕΠΠΑ, για την υλοποίηση κοινών δράσεων και κοινών θέσεων που δεν έχουν στρατιωτικές συνέπειες ή συνέπειες στον τομέα της άμυνας.⁵⁷ Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι για την ΕΠΑΑ σημαντικός στόχος ήταν η μείωση των κινδύνων και των αστάθμητων παραγόντων που θα μπορούσαν να θίξουν την εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία της Ένωσης και των κρατών μελών της, τον δημοκρατικό τους χαρακτήρα, την οικονομική τους σταθερότητα, καθώς και την σταθερότητα των γειτονικών τους περιοχών. Σύγχρονοι κίνδυνοι προέρχονταν από την αύξηση της τρομοκρατίας και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, της διασποράς όπλων μαζικής καταστροφής (πυρηνικών, βιολογικών, χημικών), το

---

⁵³ Ο.π., σ. 263

⁵⁴ Από όλες τις παραμέτρους τελικά μόνο η δημιουργία αστυνομικής δύναμης 5000 ανδρών επετεύχθη, εκ των οποίων οι 1000 έπρεπε να είναι σε θέση να αναπτύσσονται εντός τριάντα ημερών., Αν, Κιντής., ό.π., σ. 263)

⁵⁵ Ο.π., σ. 264

⁵⁶ Η δυνατότητα που παρέχεται πλέον στα κράτη μέλη που είναι έτοιμα και διατεθειμένα να αναλάβουν πρωτοβουλία στο πλαίσιο της Ε.Ε. να το κάνουν έστω και αν δεν επιθυμούν όλα τα κράτη να ακολουθήσουν την ίδια πορεία. Nugent., ό.π. σ. 116

⁵⁷ N, Nugent , ό.π., σ.116

οργανωμένο έγκλημα, την παράνομη μετανάστευση κλπ.

1.5.7. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λάακεν

Στο Συμβούλιο αυτό τον Δεκέμβριο του 2001, διατυπώθηκε η ικανότητα της Ένωσης «...να διεξάγει μερικές επιχειρήσεις κρίσεων», ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετώντας το Σχέδιο Δράσης (*ECAP- European Capability Action Plan*) κάλεσε παράλληλα τα κράτη μέλη να συμβάλλουν σε όλη την κλίμακα, ώστε να βελτιωθούν οι δυνατότητες και να αναπτυχθούν τα μέσα που είναι απαραίτητα για τη διεξαγωγή διαχείρισης κρίσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση⁵⁸

1.6. Συμπεράσματα

Η πορεία της κοινής αμυντικής πολιτικής στην Ευρώπη, όπως μαρτυρούν οι παραπάνω σταθμοί, υπήρξε αργή εξαιτίας βεβαίως της ευαισθησίας των κρατών μελών σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνάς τους, λόγω διαφορετικών συμφερόντων και προσεγγίσεων. Οι πρώτες προτάσεις, οι άτυπες διακρατικές συνεργασίες αλλά και οι διαπραγματεύσεις που διήρκησαν συνολικά μεγάλο χρονικό διάστημα, οδήγησαν εν τέλει στη δημιουργία αρχικά ενός νομικού κειμένου της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ), που συμπεριελάμβανε όλα τα μέχρι τότε κεκτημένα. Με τις συνθήκες που ακολούθησαν και την προεργασία που τις αφορούσε, κάτω από σημαντικές διεθνείς αλλά και εσωτερικές εξελίξεις, οδηγήθηκε η Ένωση στην υπογραφή για την ΚΕΠΠΑ, με όσα προβλέπονται και αναφέρονται σ' αυτή. Ο δρόμος υπήρξε μακρύς, δικαιώνοντας εν μέρει τον Jean Monnet που θεωρούσε ότι η πολιτική ένωση έπρεπε να ξεκινήσει, με βάση οικονομικά κριτήρια, που θα οδηγούσαν βήμα – βήμα στις θετικές αλλαγές και σε άλλους τομείς, με αποτέλεσμα την ομοσπονδοποίηση. Το επιθυμητό σημείο όμως, η απαιτούμενη υπερεθνικότητα που απαιτείται ως τελικός στόχος, για να ολοκληρωθεί η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας, φαίνεται απέχει ακόμη πολύ, παρότι επιταχύνθηκε ο βηματισμός με ρυθμίσεις που επήλθαν ιδιαίτερος με τις Συνθήκες Μάαστριχτ και Άμστερνταμ, ακολουθώντας τις επιτακτικές ανάγκες που προέρχονταν από τις διεθνείς μεταβολές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Συνθήκη της Λισαβόνας & ΚΠΑΑ

2.1. Γενικά

---

⁵⁸ Αν, Κιντής., ό.π. σ. 268

Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2007)⁵⁹ η ΕΠΑΑ μετονομάστηκε σε ΚΠΑΑ δηλαδή σε Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας, και πλέον αποτελεί το βραχίονα της Ένωσης για στρατιωτικούς σκοπούς αλλά και μη στρατιωτικούς, με στόχο να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή για ανεξάρτητη δράση στη διαχείριση κρίσεων, όπου αυτή επιλέγει, υπό την προϋπόθεση μη εμπλοκής του ΝΑΤΟ. Βασικοί στόχοι που ορίζουν και την αποστολή της ΚΠΑΑ είναι η διασφάλιση της διατήρησης της ειρήνης, η πρόληψη των συγκρούσεων και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Παράλληλα με τη Συνθήκη, με σαφήνεια διατυπώθηκε ότι τα μέσα είναι στρατιωτικά όπως και μη στρατιωτικά που προέρχονται από τα κράτη μέλη,⁶⁰ το είδος και πεδίο δράσης των αποστολών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁶¹ καθώς και οι αρμοδιότητες των διαφόρων οργανισμών και οι αποστολές τους. Όσον αφορά στις τελευταίες, η αύξησή τους όπως και η αύξηση της μορφής αυτών, κρίθηκε αναγκαία από τις διεθνείς ανάγκες και απαιτήσεις, που εμφανίστηκαν όπως για παράδειγμα η τρομοκρατία. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, το οποίο εμπεριέχει την ΚΠΑΑ και αποτελεί βεβαίως και το νομικό πλαίσιο στο οποίο η τελευταία δραστηριοποιείται.

2.2 Αλλαγές που επήλθαν στην ΚΠΑΑ με την Συνθήκη

Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία πρώτη προβαίνει σε μια ξεκάθαρη εικόνα όσων προσδιορίστηκαν αναλυτικότερα ως αντικειμενικοί στόχοι της ΚΠΑΑ, που μέχρι τη συνθήκη δεν υπήρχε.⁶² *«Σημειώθηκε πρόοδος σε τρεις θεσμικούς τομείς, δηλαδή τον εξορθολογισμό των δομών, με αποτέλεσμα την πιο γρήγορη λήψη αποφάσεων, την μεγαλύτερη διαύγεια και τη δημοκρατική νομιμότητα της δράσης των θεσμικών οργάνων και την ενδυνάμωση της εξωτερικής δράσης της Ένωσης».*⁶³ Προωθήθηκε έτσι η υποστήριξη και αποκατάσταση της σταθερότητας σε περιοχές με ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αρχικά μέσα από προσπάθειες πρόληψης κρίσεων, κατόπιν διαχείρισης αυτών και τέλος ανασυγκρότησης μετά την κρίση. Στη Συνθήκη συνέχισε να περιλαμβάνεται βελτιωμένη, η

---

⁵⁹ Τίτλος «Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» Υπεγράφη το 2007 και άρχισε η ισχύς του από το Δεκ.2009.

⁶⁰ Βλ. άρθρο 42 § 1 ΣΕΕ

⁶¹ Βλ. άρθρο 43 § 1 ΣΕΕ

⁶² http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_1.1.5.pdf [Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁶³ Nuno Severiano Teixeira, European Defence: Challenges after the Lisbon treaty, European University Institute, RSCAS Policy Paper 2010/9 σ.1

ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής (άρθρο 42 §7),⁶⁴ που αναφέρεται στην υποχρέωση των κρατών μελών να συνδράμουν σε περίπτωση που κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του μαζί με τη *ρήτρα αλληλεγγύης* σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης ή φυσικής - ανθρωπογενούς καταστροφής⁶⁵ και τέθηκαν οι προϋποθέσεις, στο πλαίσιο της *διαρθρωμένης συνεργασίας*, (άρθρο 46)⁶⁶ ως προς την ικανοποίηση υψηλότερων κριτηρίων στρατιωτικών δυνατοτήτων και πιο δεσμευτικές υποχρεώσεις για πλέον απαιτητικές αποστολές.⁶⁷ Με την ίδια συνθήκη προβλέφθηκε η δημιουργία θέσεως *Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης*⁶⁸ καθώς και νέων θεσμοθετημένων οργάνων μεταξύ των οποίων η *Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ)*, η *Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ)*,⁶⁹ Ο *Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας*. Αν και το κείμενο της Συνθήκης της Λισαβόνας απεικονίζει την αυξημένη σημασία της ΚΠΑΑ, στην πραγματικότητα οι περισσότερες από τις εξελίξεις στο πλαίσιο της, θα μπορούσαν να είχαν υλοποιηθεί στο πλαίσιο προηγούμενων συνθηκών⁷⁰

---

⁶⁴ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2012/C 326/01) https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026el.pdf

⁶⁵ <https://parisis.wordpress.com/2013/11/01/20-χρόνια-από-τη-συνθήκη-του-μάαστριχτ> [Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁶⁶ Η Συνθήκη της Λισαβόνας πρόβλεψε τη δυνατότητα ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ ορισμένων χωρών της ΕΕ στο στρατιωτικό τομέα, δημιουργώντας τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία [άρθρο 42 παράγραφος 6 και άρθρο 46 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)]. Για τον σκοπό αυτό, οι ενδιαφερόμενες χώρες θα πρέπει να πληρούν δύο βασικές προϋποθέσεις, οι οποίες προβλέπονται από το πρωτόκολλο αριθ. 10 που επισυνάπτεται στη Συνθήκη: 1) να προβούν σε εντατική ανάπτυξη αμυντικών δυνατοτήτων, μέσω της ανάπτυξης εθνικών συνεισφορών και της συμμετοχής τους σε πολυεθνικές δυνάμεις, στα κύρια ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμού και στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και των εξοπλισμών. 2) να έχουν τη δυνατότητα να παράσχουν, το αργότερο το 2010, μάχιμες μονάδες καθώς και την εφοδιαστική υποστήριξη για τις επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 43 της ΣΕΕ, εντός προθεσμίας 5 έως 30 ημερών σε περίπτωση ανάγκης, για περίοδο 30 έως 120 ημερών. https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026el.pdf [Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁶⁷ Αν, Κιντής., ό.π., σ.275

⁶⁸ Ο.π., σ.276

⁶⁹ (άρθρο 38 της ΣΕΕ, Η ΕΠΑ παρακολουθεί τη διεθνή κατάσταση συνιστά στο Συμβούλιο στρατηγικές προσεγγίσεις και επιλογές πολιτικής. Παρέχει καθοδήγηση στη στρατιωτική επιτροπή, την πολιτικοστρατιωτική ομάδα και την επιτροπή πολιτικής διαχείρισης κρίσεων και εξασφαλίζει τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων. Απαρτίζεται από τους πρέσβεις των κρατών μελών που εδρεύουν στις Βρυξέλλες και προεδρεύεται από αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης. Συνέρχεται δύο φορές την εβδομάδα ή και συχνότερα εάν χρειαστεί. <http://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> [Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁷⁰ Whitman, R. Foreign Security and Defence Policy and the Lisbon Treaty: Significant or Cosmetic Reforms?. CFSP Forum. Vol.6, no 2, 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Όργανα λήψης αποφάσεων και ο ρόλος αυτών στο πεδίο της ΚΠΑΑ

3.1 Γενικά.

Στις αλλαγές που επήλθαν με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, συμπεριλήφθηκαν όπως παραπάνω αναφέρθηκε, τα νέα θεσμικά όργανα που αφορούν στην ΚΠΑΑ. Έτσι συνολικά αυτά μπορούμε να τα κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες, δηλαδή σε κύρια όργανα και σε όργανα πολιτικής και στρατιωτικής φύσεως. Να σημειωθεί εδώ ότι μια από τις κυριότερες θεσμικές καινοτομίες της προαναφερόμενης Συνθήκης, αποτελεί η θέσπιση του αξιώματος του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης, υπεύθυνου για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, οι αρμοδιότητες του οποίου θα αναφερθούν παρακάτω και ο οποίος μαζί με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, συμπεριλαμβάνεται στα κύρια όργανα. Ακολούθως στα όργανα πολιτικής και στρατιωτικής φύσεως συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, Η Ευρωπαϊκή Στρατιωτική Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία ασφάλειας και Άμυνας, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) με αρμοδιότητες όπως παρακάτω:

3.1.1 Κύρια Όργανα

Α. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, καθορίζει τη γενικότερη πολιτική σε ζητήματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας καθώς και θεμάτων που έχουν σχέση με την άμυνα, με βάση τα γενικά συμφέροντα. Ο Πρόεδρος έχει τη δυνατότητα σύγκλησης του Συμβουλίου, όταν απαιτείται και δίνει τις ανάλογες κατευθύνσεις. Οι λαμβανόμενες αποφάσεις εκδίδονται με μορφή συμπερασμάτων (άρθρο 26 § 1)⁷¹ Το συμβούλιο και ο Ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης μεριμνούν για την ενότητα, τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα της δράσης της Ένωσης. Αναγνωρίζει και αναθέτει αποστολές σε ομάδες των κρατών που επιθυμούν να συμμετάσχουν, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα της ένωσης.

Β. Ο/Η Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας είναι ο κύριος συντονιστής των στρατιωτικών και μη επιχειρήσεων

---

⁷¹ https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026_el.pdf [Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

καθώς και εκπρόσωπος της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Ύπατος Εκπρόσωπος ασκεί την εξωτερική πολιτική ασφάλειας της Ένωσης, προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων και παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεών του. Ασκεί και τα καθήκοντα του Αντιπροέδρου της Επιτροπής σε ότι αφορά τις εξωτερικές σχέσεις με παράλληλο συντονισμό των δράσεων που άπτονται την εξωτερική πολιτική. Υποβάλλει προτάσεις στο Συμβούλιο και συμμετέχει στη διαμόρφωση της πολιτικής των θεμάτων άμυνας της Ένωσης. Συμβάλλει στη χάραξη, προετοιμασία, επεξεργασία και ως εκτελεστικό όργανο την υλοποίηση των αποφάσεων της Ένωσης, (άρθρο 27 § 1, 2).. Ο Ύπατος Εκπρόσωπος διορίζεται με ειδική πλειοψηφία από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

3.1.2. Όργανα Πολιτικής και Στρατιωτικής Φύσεως

A. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYEA)

Διαχειρίζεται τις διπλωματικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρίτες χώρες και ασκεί την εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υπηρεσία, στοχεύει στην πιο συνεκτική και αποτελεσματικότερη άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να ενισχυθεί η θέση της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή. Στηρίζει τον Ύπατο Εκπρόσωπο κατά την άσκηση των καθηκόντων του ως επικεφαλής του. Συνεργάζεται με τις εθνικές διπλωματικές υπηρεσίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον ΟΗΕ και λοιπές μεγάλες δυνάμεις για θέματα που αφορούν στην οικοδόμηση της ειρήνης, στην ασφάλεια, στην καλή γειτονία στην Ευρώπη, στην ανθρωπιστική βοήθεια και αντιμετώπιση κρίσεων, κλπ.

B. Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) αποτελείται από τους πρέσβεις των κρατών μελών και εδρεύει στις Βρυξέλλες. Είναι αρμόδια για την ΚΕΠΠΑ όπως και για την ΚΠΑΑ, έχει τον πολιτικό έλεγχο, δηλαδή την παρακολούθηση της διεθνούς κατάστασης σε σχέση με την άμυνα και την ασφάλεια, την πολιτική καθοδήγηση προκειμένου να αναπτυχθούν στρατιωτικές δυνάμεις, λαμβάνοντας υπ' όψη τον χαρακτήρα των κρίσεων που η Ευρωπαϊκή Ένωση προτίθεται να επέμβει, συνιστά στο Συμβούλιο στρατηγικές προσεγγίσεις και επιλογές πολιτικής και εξασφαλίζει τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων. Ο ρόλος και η σύνθεση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) αναλύονται στο άρθρο 38 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή

Ένωση.⁷²

Γ. Η Ευρωπαϊκή Στρατιωτική Επιτροπή (EUMC)

Αποτελείται από τα ανώτατα αμυντικά στελέχη των κρατών μελών, που εκπροσωπούνται από τους μόνιμους στρατιωτικούς αντιπροσώπους, έχει μόνιμο πρόεδρο που εκλέγεται από τα ανώτατα αμυντικά στελέχη της ίδιας της επιτροπής, και διορίζεται από το Συμβούλιο. Είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο στα πλαίσια του Συμβουλίου. Διευθύνει όλες τις στρατιωτικές δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορούν στη διαχείριση κρίσεων ή στην πρόληψη συγκρούσεων, και είναι αρμόδια ιδίως για το σχεδιασμό και την εκτέλεση των στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων, οι οποίες αναλαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εκτελούνται από τον εκάστοτε Διοικητή Επιχειρήσεων⁷³ στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, παρέχοντας παράλληλα λόγω αρμοδιότητας συμβουλές στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας.⁷⁴⁻⁷⁵

Δ. Το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS)

Είναι όργανο επιτελικό και παράλληλα υποστηρικτικό για τη Στρατιωτική Επιτροπή, αρμόδιο για την εποπτεία των επιχειρήσεων μέσα από τη σφαίρα της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.⁷⁶ Η κύρια αποστολή του είναι η έγκαιρη προειδοποίηση, η εκτίμηση της κατάστασης και στρατηγικού προγραμματισμού, καθώς και η εφαρμογή των αποφάσεων για τις αποστολές της ΚΠΑΑ (2001/80 / ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, παράρτημα του άρθρου 2).⁷⁷

Ε. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA)

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας προβλέφθηκε από το άρθρο 42 § .3 της Συνθήκης της Λισαβόνας έχοντας αποστολή την υποστήριξη των προσπαθειών του Συμβουλίου και των κρατών μελών για τη βελτίωση των αμυντικών δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της έρευνας και των εξοπλισμών, την προαγωγή και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον

⁷² <http://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/>[Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁷³ ΓΕΕΘΑ, ‘‘Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης EU Military Committee-EUMC’’ <http://www.geetha.mil.gr/media/SAEE/eumc.htm>[Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁷⁴ <http://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee/>[Downloaded 12 Αυγούστου 2017]

⁷⁵ συστήθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου 2001/79/ΚΕΠΠΑ της 22ας Ιανουαρίου 2001

⁷⁶ Κ, Κεντρωτής., ό.π. σελ.154

⁷⁷ <https://el.wikipedia.org/wiki/>[Downloaded 13 Αυγούστου 2017]

τομέα των εξοπλισμών, την ενίσχυση και τη δημιουργία διεθνώς ανταγωνιστικής αγοράς ευρωπαϊκού αμυντικού εξοπλισμού, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ευρωπαϊκής έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας.⁷⁸ Γενικότερα την μέσω της ανάπτυξης των αμυντικών δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισχυροποίησή της, προκειμένου να διεξάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις ενισχύοντας παράλληλα και την μελλοντική της άμυνα. Στον οργανισμό ο οποίος παρέχει νομική βάση για τη δομή της ΚΠΑΑ και είναι διακυβερνητικός, τα κράτη μέλη συμμετέχουν εθελοντικά και υπό την εποπτεία του Συμβουλίου. Ο ύπατος εκπρόσωπος για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, είναι υπεύθυνος για τη γενική οργάνωση και λειτουργία του Οργανισμού.⁷⁹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Διεθνές Περιβάλλον & Προβλήματα - Προτάσεις. Σχέσεις Ε.Ε./ΚΠΑΑ με ΗΠΑ/ΝΑΤΟ

4.1 Διεθνές Περιβάλλον & Προβλήματα

Στο διεθνές περιβάλλον σήμερα, οι κάθε μορφής απειλές έχοντας δημιουργήσει ένα νέο τοπίο αυξάνουν συνεχώς την ανάγκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ισχυρή άμυνα. Η διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής, η τρομοκρατία, παράλληλα με τους νέους συσχετισμούς δυνάμεων, (ισχυροποίηση αναπτυσσόμενων κρατών, στρατηγική μετατόπιση του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ προς την πλευρά του Ειρηνικού, συνεχιζόμενες κρίσεις και αστάθεια, όπως στη Μέση Ανατολή, είναι μερικά παραδείγματα). Τις διεθνείς αυτές αλλαγές και τις απειλές που προκύπτουν από αυτές, η Ευρώπη πρέπει να τις αντιμετωπίσει, σε περίοδο κατά την οποία βρίσκεται σε βαθιά οικονομική κρίση, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) των κρατών μελών. Αυτό βεβαίως έχει ως άμεσο αντίκτυπο στην δυνατότητα ή σαφέστερα στην αδυναμία ενίσχυσης των μέσων που η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται, για την συνολική ασφάλειά της, αλλά και για την ανάδειξη της ως ισχυρού παγκόσμιου παίχτη. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι δυσκολίες στην προσαρμογή των πολιτικών της που αφορούν στην άμυνα είναι εμφανείς. Ως αποτέλεσμα (ίσως και ως αιτία) ακολουθεί η αδυναμία ενσωμάτωσης των εθνικών πολιτικών ασφαλείας

---

⁷⁸ Παρίσης Ι «Εξωτερική πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης» Αθήνα: Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων . 2005, σσ. 56-76

⁷⁹ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_el [Downloaded 13 Αυγούστου 2017]

στην ΚΠΠΑ, παραμένοντας τα κράτη μέλη κύριοι της εθνικής άμυνάς τους και της εξωτερικής πολιτικής των χωρών τους. Η έλλειψη βούλησης από τα κράτη μέλη, για γρήγορο βηματισμό, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, που παρέσυρε και την Ένωση στα θέματα ασφάλειας και άμυνας, ενισχύθηκε από την οικονομική κρίση, τη σοβαρότερη από ιδρύσεως της. Αυτή που μπορεί να μη δημιούργησε, σίγουρα όμως ενίσχυσε την κρίση εμπιστοσύνης στο εσωτερικό της, αφού αμφισβητήθηκε η ικανότητά της, να προβλέπει και να προσφέρει αξιόπιστες λύσεις. Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης, δεν άργησε να επεκταθεί και να παραγκωνίσει και την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Έτσι τα κράτη μέλη παρά τις αρχικές προσδοκίες και παρά τις δεσμεύσεις τους, άρχισαν να δείχνουν έλλειψη διάθεσης ενίσχυσης της ΚΠΠΑ, να τηρούν τους όρους για μεγαλύτερη, συνεπέστερη και πιο ενεργή συμμετοχή. Μικρή απόδειξη της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, υπήρξε η δραστική μείωση της ικανότητας συμμετοχής κρατών μελών, στο στρατιωτικό τομέα. Και αυτό γιατί δεν είναι δυνατή η συμμετοχική τους παρουσία, σε ένα χώρο, του οποίου το κόστος έχει δυσανάλογα αυξηθεί, αρκεί για παράδειγμα να αναφέρουμε ότι το κόστος δημιουργίας και συντήρησης στρατιωτικής δύναμης εξήντα χιλιάδων στρατιωτών, με δυνατότητα ανάπτυξης εντός 60 ημερών, και υποστήριξης για ένα χρόνο, έχει κοστολογηθεί προ δεκαετίας περίπου στα 20 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως.⁸⁰ (Gardner H. 2004, σελ.45-72).

Σημαντικό ακόμη πρόβλημα, θεωρείται και η αλλαγή στάσης των ΗΠΑ οι οποίες ιεραρχώντας και αναβαθμίζοντας τις προτεραιότητες της εξωτερικής τους πολιτικής, λαμβάνοντας προφανώς υπόψη και τους δημοσιονομικούς περιορισμούς τους, υποβάθμισαν το ενδιαφέρον τους για την ευρωπαϊκή ήπειρο επικεντρώνοντας την προσοχή τους σε διαφορετικές περιοχές της υφηλίου, όπου νέες ανταγωνιστικές περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα (BRICs) αναδύονται.⁸¹ Νέες δυνάμεις που αναδημιουργούν την παγκόσμια τάξη μετασχηματίζοντάς την σε πολυπολική με τις συνέπειες που πιθανόν θα έχει αυτό στην παγκόσμια ειρήνη. Παρεπόμενο αποτέλεσμα (παρά τις πιέσεις των ΗΠΑ για αύξηση της στρατιωτικής συμβολής της Ευρώπης) είναι ο περιορισμός των δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και τα μη αναμενόμενα αποτελέσματα, έστω και αν συμμετέχουν τα πιο ισχυρά στρατιωτικά κράτη μέλη της, όπως για παραδείγματα στις περιπτώσεις των

---

⁸⁰ Gardner Heinz., «Η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια μετά την 11η Σεπτεμβρίου», στο *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε σταυροδρόμι*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2004, σσ. 45-72

⁸¹ N, Nugent., ό.π., σ. 610

επιχειρήσεων στο Λίβανο και στη Λιβύη, στην καθυστέρηση των επιχειρήσεων στο Μαλί ή τέλος στην τροποποίηση της αρχικής αποστολής στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία.

Τέλος οι αναταραχές σε αρκετές χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με τα προβλήματα που δημιουργήσαν στο νότιο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το φαινόμενο της ραγδαίας αύξησης της παράνομης μετανάστευσης, μαζί με την απειλή της τρομοκρατίας, και τις συνέπειές της για τις πολιτικές εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειάς της.

Καταλήγοντας επισημαίνεται ότι οι πιθανότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επηρεάσουν τις εξελίξεις αυτές αποτελεσματικά και να διεκδικήσουν τα συμφέροντά τους θα εξαρτηθεί πλέον από την ικανότητά της, να δημιουργήσει συμμαχίες, φέρνοντας όλους τους παράγοντες προ των ευθυνών τους. Τα όργανα της μέχρι στιγμής έχουν αποδείξει, ότι δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν με την πολιτική γειτονίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις εξελίξεις σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς όρους. Μεταξύ των προβλημάτων πρέπει να αναφερθεί και το ζήτημα της αποεθνικοποίησης της αμυντικής πολιτικής των κρατών μελών της Ένωσης. Ενίοτε καταγράφονται επιμέρους συνεργασίες προς ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας τους, συνεργασίες που δεν διαμορφώνονται με βάση συστημικά, αντικειμενικά ή γεωγραφικά δεδομένα, αλλά με εθνικά και ίσως βραχυπρόθεσμα κριτήρια. Αποτέλεσμα, να είναι δύσκολη και ανεπαρκής η κοινή αντιμετώπιση. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση η κοινή εξωτερική πολιτική, προϋποθέτει την πολιτική της ολοκλήρωση. Όσο λοιπόν αυτή καθυστερεί και οι πολιτικές εντός της Ένωσης συνεχίζουν να παραμένουν εθνικές, θα παραμένει και το περιβάλλον ετερότητας που χαρακτηρίζει τον ευρωπαϊκό χώρο.

4.2. Προτάσεις

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η ΚΠΑΑ πρέπει να επιλέξει ένα καινούργιο τρόπο ανάπτυξης προκειμένου να πάψει να είναι έρμαιο των εθνικών πολιτικών για την ασφάλεια. Πρέπει να ολοκληρωθεί η διαδικασία επιλογής από τα κράτη μέλη, αν δηλαδή επιθυμούν ειλικρινώς να βρίσκονται σε πλαίσιο ασφαλείας, όπως αυτό που προσφέρει η ΚΠΑΑ και έτσι να διατηρείται (στη χειρότερη των περιπτώσεων) η να αυξηθεί η παγκόσμια αποτελεσματικότητά τους, να συνεχίσουν να ενεργούν στο πλαίσιο του εθνικού τους πλαισίου με ότι αυτό συνεπάγεται ή να ακολουθήσουν την υπερεθνική οδό. Το πλαίσιο υπάρχει και προσφέρεται, η απόφαση μένει ώστε να ξεφύγουν από τη στασιμότητα και την εθνικοποίηση, και να δοθεί νέα ώθηση στον τομέα της Κοινής Πολιτικής και Ασφάλειας. Βεβαίως η ενίσχυση της ΚΠΑΑ, προκειμένου η Ευρωπαϊκή Ένωση να θεωρηθεί ισχυρός και αξιόπιστος παίκτης στην παγκόσμια σκηνή, θα προκύψει και από το εάν γίνει

αποτελεσματική πρώτα στο εσωτερικό της, ασκώντας επιρροή στο άμεσο περιβάλλον της, αναπτύσσοντας στενότερους δεσμούς με τις γειτονικές της χώρες καθιστάμενη αποτελεσματική σε παγκόσμιο επίπεδο, βελτιώνοντας τις δικές της στρατιωτικές δυνατότητες και μέσα από πολύπλευρες πρωτοβουλίες. Τα ίδια βήματα απαιτούνται σε πολιτικό πλέον επίπεδο και στο εσωτερικό της Ένωσης, ώστε να φανεί πόσο σημαντική είναι για την Ένωση μια κοινή πολιτική ασφάλειας και να τονωθεί η συζήτηση για αντίστοιχα ζητήματα που προκύπτουν. Τέλος πρέπει ο εμφανής διακυβερνητισμός και η υποχρεωτική συναίνεση να υποχωρήσουν και να αντικατασταθούν από διαφορετική μέθοδο, που θα αναζητηθεί με περαιτέρω εμβάθυνση. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι για την κοινή πολιτική ασφάλειας, προϋπόθεση είναι η εκχώρηση ισχυρών αρμοδιοτήτων στην Ένωση.

4.3. Σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης με NATO - Προοπτική

Ιστορικά, οι σχέσεις του NATO με την Ευρωπαϊκή Ένωση, χαρακτηρίστηκαν από τη διαμάχη μεταξύ «Ατλαντιστών» και «Ευρωπαϊστών». Από τη μια δηλαδή αυτών που θεωρούσαν επιβεβλημένη την παρουσία του NATO στην Ευρώπη και περιττή οποιαδήποτε αυτόνομη ευρωπαϊκή άμυνα και από την άλλη εκείνων που θεωρούσαν την ευρωπαϊκή άμυνα αυτονόητη και απαραίτητη. Η διαμόρφωση της ΔΕΕ, με τη διακήρυξη της Ρώμης (Οκτώβριος 1984) επηρεάστηκε από τη διαμάχη των δύο στρατοπέδων, όταν της ανατέθηκε ο στόχος να αποκτήσει η Ευρώπη, την αμυντική της ταυτότητα. Τελικά οι βάσεις συμβιβασμού μεταξύ των «Ατλαντιστών» και των «Ευρωπαϊστών» τέθηκαν με την "Πλατφόρμα" της Χάγης, οπότε αναγνωρίστηκε η σημασία ύπαρξης για την Ευρώπη των αμερικανικών συμβατικών και πυρηνικών δυνάμεων και όπλων. Τότε μεταξύ άλλων προσδιορίστηκαν και οι όροι διεύρυνσης της ΔΕΕ, που ήταν η αποδοχή της από τα νέα μέλη της Συνθήκης, η αποδοχή της "Πλατφόρμας" και ετοιμότητα υλοποίησής της, μαζί με την επίλυση των εκκρεμών προβλημάτων με το NATO.

Παρά τις αντιθέσεις όμως φαίνεται πως και οι δύο «αντιμαχόμενες» παρατάξεις για διαφορετικούς λόγους, επιθυμούσαν στο βάθος μια ενωμένη και ισχυρή Ευρώπη. Για τους πρώτους, που κατανοούσαν τον όρο "ασφάλεια" ως την πολιτική προσέγγιση επί αμυντικών θεμάτων, το NATO θα συνέβαλε ουσιαστικά, ενώ για τους δεύτερους που αντιλαμβάνονταν την "ασφάλεια" ως αμυντική πολιτική, θα οδηγούσε σε μια ισχυρή ευρωπαϊκή στρατιωτική συμμαχία και ακολούθως σε ισχυρή Ευρώπη, με γενικότερο δε αποτέλεσμα μια πιο ισόρροπη σχέση ανάμεσα στη Δυτική Ευρώπη και στις ΗΠΑ.

Η διαμάχη πήρε σημαντικές διαστάσεις και γύρω από τον μελλοντικό ρόλο της ΔΕΕ, όταν δηλαδή αναπτύχθηκε η συζήτηση για το αν θα επεκτεινόταν και στις στρατιωτικές

πλευρές της κοινής αμυντικής πολιτικής. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων κατατέθηκαν τρεις προτάσεις, η πρώτη (ατλαντιστές) για παραμονή της ΔΕΕ υπό το ΝΑΤΟ, ως το μόνο και αξιόπιστο αμυντικό οργανισμό, η δεύτερη η ΔΕΕ να έχει μόνο συμβουλευτικό ρόλο και μια τρίτη (ευρωπαϊστές) η ΔΕΕ να ενσωματωθεί πλήρως στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τις διαπραγματεύσεις, υπήρξε πέρα των τύπων παρέμβαση των ΗΠΑ, παρά την οποία όμως, ελήφθησαν υπ' όψη τα σημεία που υποδείχθηκαν και έτσι κατά τη σύνοδο της Κοπεγχάγης, υιοθετήθηκαν συμβιβαστικές θέσεις δηλαδή αποδοχή της προοπτικής ενίσχυσης της διάστασης ασφαλείας της Ε.Ε., περιλαμβάνοντας και την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, καθώς και συγκατάθεση στην προσπάθεια ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας, ως συμπληρωματικής του ΝΑΤΟ. Η δημιουργία μιας ΚΠΑΑ σταδιακά ενδιέφερε και τις ΗΠΑ. Η διαμόρφωση της αρχικά τέθηκε με σαφήνεια εντός μιας περιοριστικής πολιτικής, στρατηγικής και επιχειρησιακής λογικής με καθοριστικό κριτήριο τη συνοχή του ΝΑΤΟ.⁸² Οι λόγοι που οδηγούσαν στη συγκατάθεση για κοινή άμυνα από τις ΗΠΑ, βασιζόνταν στο γεγονός ότι αν και τα μέλη της ΕΕ συμφωνούσαν ότι πρέπει να έχουν κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, δεν έπαψαν ποτέ να υποστηρίζουν ως σημαντική τη συνέχιση της ισχυρής αμυντικής σχέσης με τις ΗΠΑ. Ακόμη καθοριστική υπήρξε η βεβαιότητα πως η Ευρώπη παρά τις λεκτικές διαφορές εξαρτάτο από τις ΗΠΑ, σε ότι αφορούσε την άμυνά της απέναντι σε μεγάλης κλίμακας συμβατική ή πυρηνική απειλή αλλά και σε ότι αφορούσε στη διεξαγωγή μεγάλης κλίμακας και υψηλής έντασης πολεμικών επιχειρήσεων σε απομακρυσμένες, αλλά σημαντικές από στρατηγικής και οικονομικής άποψης, περιοχές, όπως για παράδειγμα είναι η Μέση Ανατολή. Άλλος λόγος επίσης, υπήρξε η αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναδείχθηκε στην πράξη, σε αντίθεση με την ικανότητα των αμερικανικών δυνάμεων, στις επιχειρήσεις στο Κόσσοβο, στο Αφγανιστάν και στη δεύτερη επέμβαση στο Ιράκ το 2003. Τέλος καταλυτικό ήταν το ερώτημα πέρα από την αποδοχή των ΗΠΑ ως της μόνης υπερδύναμης για το τι επρόκειτο να συμβεί εάν χαθεί ο ειδικός αυτός δεσμός, και το ενδεχόμενο να οδηγήσει την Ευρώπη σε επικίνδυνες καταστάσεις.

Οι σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης με το ΝΑΤΟ αναβαθμίστηκαν ιδιαίτερος μετά τη συνάντηση κορυφής των υπουργών εξωτερικών του ΝΑΤΟ στο Βερολίνο τον Ιούνιο του 1996, οπότε αποφασίστηκε ότι η αποδοχή της Ευρωπαϊκή Ταυτότητας Ασφάλειας και

---

⁸²Βοσκόπουλος, Γ., ΗΠΑ και ηγεμονία, στο «Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: Εκφάνσεις Ισχύος, Αλληλόδραση και το Ζήτημα της Παγκόσμιας Κυριαρχίας» ΑΘΗΝΑ: εκδ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ., 2012, σ.381

Άμυνας, πρέπει να δομηθεί μέσα στα πλαίσια του NATO. Δόθηκε η δυνατότητα στα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα ευρωπαϊκά μέλη του NATO, να αναλαμβάνουν συλλογικά πρωτοβουλίες στον στρατιωτικό τομέα, μέσω των θεσμικών πλαισίων της ΔΕΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάνοντας χρήση της υποδομής του NATO. Οι πρωτοβουλίες αναφέρονταν σε μορφές παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, καθώς και σε αποστολές τήρησης και επιβολής της ειρήνης. Με τις ρυθμίσεις του Βερολίνου, αποκτούσε πλέον πρόσβαση η Ευρωπαϊκή Ένωση στις δυνατότητες σχεδιασμού του NATO, οι οποίες μπορούσαν να συνεισφέρουν στο στρατιωτικό σχεδιασμό επιχειρήσεων υπό τη διοίκηση της ενώ διατίθεντο σ' αυτήν προκαθορισμένες Νατοϊκές δυνατότητες καθώς και κοινό υλικό για χρήση στις επιχειρήσεις υπό τη διοίκησή της. ρυθμίστηκε περαιτέρω η προσαρμογή του συστήματος αμυντικού σχεδιασμού του NATO, ούτως ώστε να ενσωματώνει πληρέστερα τη δυνατότητα εκχώρησης δυνάμεων για επιχειρήσεις υπό τη διοίκηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διάρκεια υπογράφηκαν συνεργασίες μεταξύ τους που αφορούσαν στην τρομοκρατία, στην ασφάλεια της πληροφόρησης, τη συμφωνία που αφορά στην επεξεργασία και στη διαβίβαση στοιχείων - μηνυμάτων χρηματοοικονομικής φύσεως από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για τον σκοπό του Προγράμματος Παρακολούθησης της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, επήλθε συμφωνία για περαιτέρω συνεργασία για την αντιμετώπιση του «υβριδικού πολέμου», της προπαγάνδας και της οικονομικής πίεσης⁸³ ξεκίνησε η υλοποίηση της συμφωνίας περί αντιμετώπισης της διακίνησης μεταναστών και της παράνομης μετανάστευσης⁸⁴ Το πως όμως θα εξελιχθεί η σχέση αυτή μελλοντικά, δείχνει να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν παρατηρήσουμε τη διαφορούμενη στάση των ΗΠΑ έναντι της κοινής Ευρωπαϊκής άμυνας. Διαφορούμενης αφού τις ΗΠΑ προβληματίζει το γεγονός, ότι ανάπτυξη ευρωπαϊκών δυνάμεων από τη μια, θα σημαίνει ελάφρυνση του κόστους που προέρχεται από την τήρηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας ενώ από την άλλη, η επιθυμία τους οποιαδήποτε ανάπτυξη στρατηγικών ικανοτήτων των ευρωπαϊκών δυνάμεων να περιλαμβάνεται στα πλαίσια του NATO. Η Ευρώπη δηλαδή, να αναλάβει μεγαλύτερο βάρος, όσον αφορά στην άμυνά της, ελαφρύνοντας τις ΗΠΑ, χωρίς με οποιονδήποτε τρόπο όμως να διαταραχθεί η συνοχή της Συμμαχίας, πολύ δε περισσότερο να πληγωθεί η αμερικανική

---

⁸³ Η στρατιωτική συμμαχία υποστηρίζει ότι η Ρωσία χρησιμοποίησε εναντίον της Ουκρανίας,

⁸⁴ Η Frontex (Frontières extérieures), είναι ένας οργανισμός της ΕΕ που ιδρύθηκε το 2004 με σκοπό να διαχειριστεί τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών συνοριοφυλάκων, για την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της. Οι επιχειρήσεις της Frontex στοχεύουν στον εντοπισμό και την καταστολή της παράνομης μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και της διείσδυσης τρομοκρατών. Ο οργανισμός έχει την έδρα του στη Βαρσοβία της Πολωνίας.

ηγεμονία. Όσον αφορά πάλι στην Ε.Ε. πρέπει να αναφερθούν ως κύριες αιτίες για την έλλειψη πολιτικής θέλησής της να αποκτήσει αυτόνομη άμυνα, ο εφησυχασμός εξαιτίας της κάλυψής της από δυνάμεις του ΝΑΤΟ, που σημαίνει για τους εθνικούς προϋπολογισμούς χαμηλές αμυντικές δαπάνες, ιδιαιτέρως σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Επίσης σημαντικό είναι και το γεγονός ότι για την αυτονόμηση της ευρωπαϊκής άμυνας προϋπόθεση είναι η υπέρβαση των εθνικών αντιζηλιών, ιδιαιτέρως μεταξύ των ισχυρότερων στρατιωτικά και οικονομικά κρατών μελών. Υπ' αυτές τις συνθήκες το ΝΑΤΟ φαίνεται πως θα συνεχίσει να εγγυάται την ασφάλεια της Ευρώπης ενώ κάθε βήμα προς την περαιτέρω ανάπτυξη ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας θα είναι συμβατό με τις θέσεις του ΝΑΤΟ. Σε κάθε περίπτωση είναι βέβαιο πως η ανάπτυξη μιας ισχυρότερης ευρωπαϊκής δυνατότητας για αυτόνομη δράση θα ωφελούσε σημαντικά την Ατλαντική Συμμαχία στο σύνολό της. Σίγουρο δε είναι πως σε ένα πλαίσιο όπως αυτό, η όποια πολιτική ασφάλειας και άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να αναπτύσσεται συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά προς τις ΗΠΑ, χωρίς βεβαίως αυτό να σημαίνει «υποταγή» στην Υπερδύναμη, η οποία έχει αντιληφθεί ότι σε κάθε περίπτωση η στρατηγική σύμπραξη της με την Ευρώπη αποτελεί θεμέλιο λίθο ασφάλειας στο διεθνές περιβάλλον, αφού στηρίζεται στις κοινές αξίες της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

4.4 Συμπεράσματα

Η ευρωπαϊκή Ένωση έχει ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει μέχρι την ολοκλήρωσή της, γεγονός που θα κρατήσει όμηρο και την κοινή ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική. Και αυτό σε περίοδο παγκόσμιας αποσταθεροποίησης που κινείται με πολύ μεγαλύτερες ταχύτητες. Η μόνη επαρκής σήμερα αμυντική διάταξη για την ασφάλεια της ευρωπαϊκής ηπείρου προσφέρεται από τους εθνικούς στρατούς και το ΝΑΤΟ. Το ΝΑΤΟ που πολλές φορές έχει το ρόλο του νομιμοποιητικού παράγοντα της Αμερικανικής πολιτικής, μακριά από το θεσμικό και εκτελεστικό πλαίσιο όπως είχε ορισθεί με την ίδρυσή του, γεγονός που κρατά ενεργό το δίλημμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση για συνέχιση της συνεργασίας ή σταδιακά για την ανεξάρτησή της, από αυτό.

ΣΥΝΟΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ αποτελούν σημαντικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επιθυμεί να αναδειχθεί σε διεθνή ισχυρό παράγοντα. Η πολύ αργή ανάπτυξή τους, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, υπήρξε αποτέλεσμα κυρίως της απροθυμίας των κρατών μελών, να εκχωρήσουν

κυριαρχικά τους δικαιώματα σε θέματα υψηλής πολιτικής όπως η εξωτερική πολιτική και η άμυνα. Η σταδιακή τους αναβάθμιση, διαμορφώθηκε μέσω των συνθηκών, η τελευταία εκ των οποίων (της Λισαβόνας) θεωρείται η σημαντικότερη αφού επέφερε τις σημαντικότερες αλλαγές. Η Ένωση που απέκτησε ενιαία νομική προσωπικότητα ενίσχυσε το κύρος της και την παρουσία της στα διεθνή φόρουμ και διεθνείς οργανισμούς. Με τις θεσμικές κυρίως αλλαγές όπως η θέσπιση μόνιμης προεδρίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η συγχώνευση της θέσης Επιτρόπου των εξωτερικών σχέσεων και του αντιπροέδρου της Επιτροπής, στο πρόσωπο του Ύπατου Εκπροσώπου, αναβαθμίστηκε και η εξωτερική πολιτική της Ένωσης, αφού απέκτησε συμπαγέστερη εκπροσώπηση. Με την ΚΠΑΑ προβλέφθηκε ακόμη η μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία, που προσβλέπει στη μελλοντική ενιαία ευρωπαϊκή άμυνα, η συμμετοχή σε δράσεις ή η αυτόνομη ανάληψη δράσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και η δημιουργία μόνιμης στρατιωτικής δύναμης η οποία πρέπει να σημειώσουμε δεν αποτελεί μέσο συλλογικής άμυνας της Ένωσης, η οποία μέχρι τώρα προσβλέπει στην κάλυψη του ΝΑΤΟ. Από την άλλη όποιες δυσκολίες και ελλείψεις αναφέρονται είναι αποτέλεσμα της διατήρησης του διακυβερνητικού συστήματος που αφορά στη λήψη αποφάσεων γεγονός που θα τροποποιηθεί, μόνο όταν τα κράτη μέλη αποκτήσουν την πολιτική βούληση, η οποία είναι απαραίτητη αλλά και απουσιάζει, ώστε να μεταβληθεί η Ένωση σε ολοκληρωμένη ισχυρή παγκόσμια πολιτική δύναμη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Hill, C. and Smith, K.E., *European Foreign Policy. Key documents*, Routledge, GLondon and New York, 2000

Whitman, R. *Foreign Security and Defence Policy and the Lisbon Treaty: Significant or Cosmetic Reforms?*. CFSP Forum. Vol.6, no 2, 2008

Gardner, H. *Η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, στο «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε σταυροδρόμι*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2004.

Nugent, N. «Από τη Ρώμη στη Νίκαια» στο *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*,. Αθήνα: εκδ. Σαβάλας, 2012.

Βοσκόπουλος, Γ, «ΗΠΑ και ηγεμονία», στο *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: Εκφάνσεις Ισχύος, Αλληλόδραση και το Ζήτημα της Παγκόσμιας Κυριαρχίας*, Αθήνα: εκδ. Ποιότητα, 2012

Ιωακειμίδης, Π. «Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στο *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*, Αθήνα: εκδ. Ι. Σιδέρης, 2001

Κεντρωτής, Κ. *Θησέας και Μινώταυρος: Ο Μίτος της ΚΕΠΠΑ και των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: εκδ. Παπαζήση, 2003.

Κιντής, Αν. και Ντόκος Θ. «Διεθνής Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας» στο *Παγκόσμια Ευρώπη; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής ένωσης* Αθήνα: εκδ. Ι. Σιδέρης. 2012.

Μπότσιου, Κ. «Ιδεολογική και Πολιτική Αφετηρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης» στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές, 50 χρόνια*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα: 2007

Μπότσιου, Κ. *Μεταξύ NATO και ΕΟΚ, Η Ευρώπη σε αναζήτηση μιας αμυντικής και πολιτικής ένωσης 1949-1957*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα: 2002

Παρίσης, Ι. *Εξωτερική πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης*, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Αθήνα: 2005

Παρίσης, Ι. *Η Ευρώπη της Άμυνας*, Έκφραση Πολιτισμού, Αθήνα: 2010

Παρίσης, Ι. «Η διάσταση της εξωτερικής πολιτικής της ασφάλειας και της άμυνας» στο *Είκοσι χρόνια από τη συνθήκη του Μάαστριχτ*, Περιοδικό Εθνικές Επάλξεις, τεύχος 105, 2013.

Τσαρδαρίδης Χ. «Η πολιτική ασφάλεια και άμυνας» *Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί και πολιτικές*, Πάτρα: 2008

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Άρθρο Ανχη(ΤΘ) Μπονώρα Δημητρίου *Σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικο-ευρωπαϊκής Ένωσης*, Περιοδικό ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002.

ΑΡΘΡΑ από το Διαδίκτυο

NUNO SEVERIANO TEIXEIRA, European Defense: Challenges after the treaty of Lisbon, European University Institute, Florence, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Global Governance Programme, RSCAS Policy Paper 2012/09

ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/jean_monnet_el.pdf

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=158594>

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026_el.pdf

<http://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/>

<http://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee/>

<https://el.wikipedia.org/wiki>

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_el

ΓΕΕΘΑ, “Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης EU Military Committee-EUMC” <http://www.geetha.mil.gr/media/SAEE/eumc.htm>